

SLÄKTHISTORISKA STUDIER

Genealogiska Föreningen | The Genealogical Society of Sweden

Släkthistoriska Studier 2025:105

Handelsmannen Nils Erichsson Giring

En biografi

Anders Ahlford, *Genealogiska Föreningen*>
epost: anders.ahlford@gmail.com

Publicerad den 5 juni 2025

DOI: 10.55797/wpn422 och ISSN 2004-3910

Öppen tillgång genom en Creative Commons CC BY 4.0 licens.

Copyright på artikeln tillhör författaren.

Publicerad på Kungliga Bibliotekets OJS-plattform publicera.kb.se.

Citera artikeln (exempel): Ahlford, Anders, 2025, » Handelsmannen Nils Erichsson Giring. En biografi«, *Släkthistoriska Studier* 2025:105. DOI: 10.55797/wpn422.

Släkthistoriska Studier publiceras av Genealogiska Föreningen (org. nr. 802001-19643), Löfströms Allé 7, Sundbyberg. Kontakt: shs@genealogi.net

Handelsmannen Nils Erichsson Giring

En biografi

– Anders Ahlford –

Genealogiska Föreningen

Publicerad 5 juni 2025

Traditionell släktforskning fokuserar på hur personer är släkt med varandra. Denna studie visar hur man i arkiven kan finna information om hur personer levde och hur deras liv gestaltade sig. Hur de försörjde sig, deras egendomar, relationer till grannar och kollegor, relationer till myndigheter och avgörande händelser som formade deras liv mot en fond av historiska skeenden. Informationen har i huvudsak hämtats från dokument i Riksarkivet, Stockholms stadsarkiv och berörda landsarkiv. Vissa uppgifter om de äldsta släktgrenarna är hämtade från sekundärkällor. Studien tar endast upp väsentliga händelser, fragmentarisk information har utlämnats. Resultatet är en biografi över handelsmannen Nils Giring, som var verksam i Stockholm mellan 1698 och 1748. Den beskriver hans ursprung, familj, verksamhet och livsavgörande händelser från födseln 1675 till hans död 1748.

Nils Erichsson Giring var borgare i Stockholm mellan 1699 och 1748. Han gifte sig i Katarina 1699 med Christina Reef från Askersund. I vigselnotisen står att han var från Himmets socken, men vem var han? Vilka var hans föräldrar och närmaste släktingar? Ministerialböckerna i Himmets kyrkoarkiv går inte längre tillbaka än till 1718. Att reda ut hans familj i Katarina visade sig också vara svårt. Kyrkböckerna från det tidiga 1700-talet är ofta kassaböcker över vilka som betalat avgifter för dop och begravningar och det saknas ofta namn på den som döptes eller begravdes. I sjutton år bodde Nils Giring med sin familj i Stockholm, men sedan återfinns han i Vadstena, Askersund och Hjulsjö för att i slutet av sin levnad återkomma till Stockholm. Vad föranledde honom att flytta? 1730 ansökte han om konkurs vid Magistraten i Stockholm. Vad ledde fram till konkursen, och hur påverkade den hans familj och förmåga att försörja sig?

Som borgare blev han inblandad i ett stort antal juridiska processer, där de olika målen avspeglar hans verksamhet och näringar under en tid av politisk och ekonomisk turbulens. Svaren på frågorna fanns i dokument i Riksarkivet, Stockholms stadsarkiv och berörda landsarkiv som kyrkböcker, mantalslängder, taxeringslängder, rättegångsprotokoll och protokoll från kollegier och kanslier. Uppgifterna om Nils Girings föräldrar fanns i *Västerås stifts herdaminnen*, där det står att hans far hade tre söner; Gustaf, Daniel och en son okänd.¹ Några uppgifter är hämtade från andra källor, som refereras separat. Resultatet redovisas i denna biografi med tillhörande familjetabeller.

¹ Muncktell 1843–1846, del 3, s. 175.

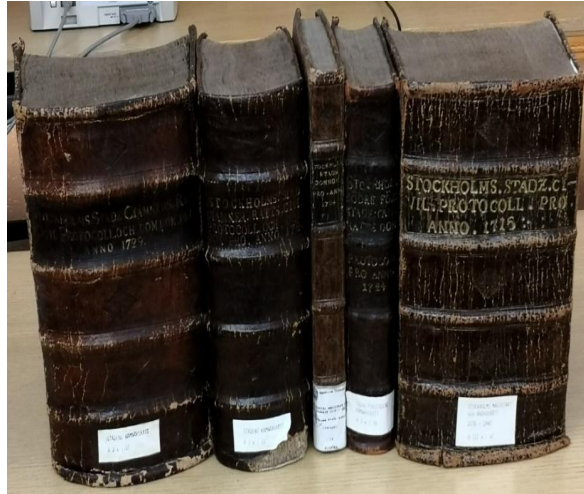

Bild 1. Primära källor. Arkivdokument på Stadsarkivet i Stockholm. Foto: Anders Ahlford

I Stockholms Magistrat och Rådhusrätts civilakter finns ett stort antal inlagor som Nils Giring egenhändigt undertecknat med sin signatur Nils Erichs. Giring (se bild 3). I några fall har han använt Nils Erichsson Giring. I denna biografi benämns han därför *Nils Erichsson Giring* då det är dokumenterat hur han själv stavade sitt namn. Han hade i Stockholm en namne, som var livréskräddare och bodde på Salvigränd. Även han förekom i rättsprotokollen, och för att skilja på dem kallades Nils för »Handelsmannen Nils Giring«, och hans namne »Skräddarmäster Nils Giring«, ibland förkortat till »Mr Nils Giring«.

Den vanliga myntfoten för handelsmännen i början av 1700-talet var daler kopparmynt. I primärkällorna ofta förkortat till »Daler Kop:^{mt}« eller »Dr kmt«, som i detta dokument anges som *daler*. Andra myntfötter skrivs ut, som till exempel *daler silvermynt*.

Om redovisade händelse för född, döpt, vigd, död eller begravnen kan återfinnas på förväntad plats i respektive ministerialbok anges inte källhänvisning, men den använda ministerialboken redovisas i källförteckningen. Källhänvisningar som redan getts upprepas inte i familjetablerna.

Bakgrund

Under de två sista decennierna på 1600-talet hade det från tid till annan varit problem för allmogen att försörja sig på sina jordbruk. Missväxt till följd av torka, köld och ihärdigt regn hade skapat besvär för bönderna att odla och få fram mat. Dessutom hade krigen under Karl X och Karl XI gjort att befolkningen åderlåtits på unga män. Förhållandena accelererade i mitten av 1690-talet och från 1695 rådde allmän hungersnöd i hela Sverige. Skördarna i Finland minskade under ett par år med 70 % och stora skaror hungrande människor drog runt på vägarna i riket på jakt efter föda och sysselsättning. År 1697, det år Karl XII besteg tronen, beräknas 6 000 hemlösa människor ha befunnit sig i Stockholm utan möjlighet att försörja sig. Mellan 1695 och 1720 sökte sig tiotusentals unga människor till Stockholm för att söka bärning och att rädda livet.²

Det stora nordiska kriget hade brutit ut 1700. Efter svenska arméns nederlag vid Poltava 1709 hade Sveriges fiender förnyat sina anfall vilket ytterligare ökade på armodet. Ryssarna föll in i Baltikum och härjade bland esterna, varav många flydde till Finland. Runt 1712 började ryska förband även göra räder in i Finland, vilket resulterade i att tusentals människor flydde från de finska städerna till Sverige. Mellan 1712 och 1716 kom mer än 15 000 flyktingar från Finland till Stockholm. Man startade där en flyktingkommission och det togs upp kollekt i stadens kyrkor. Kommissionen delade sedan ut medel till barnfamiljer och ensamstående föräld-

² Lilja 2010.

rar med oförsörjda barn. Alla som hade haft ett yrke eller förmodades ha haft egendom fick klara sig själva.³

Många av dem som invandrade till Stockholm under denna period bosatte sig i Katarina församling på Södermalm. Bebyggelsen i Katarina bestod till största delen av malmgårdar, men till en del även av större och mindre trähus och trångboddheten var stor. Tillgången på färskt vatten var knapp och det saknades system för latrin och avfall, vilket ledde till att sjukdomar som pest, smittkoppor och kolera grasserade och barnadödligheten var stor. År 1700 dog 671 människor i Katarina församling varav 444 var barn och 183 var vuxna.⁴

Prästsonen Nils Erichsson Giring från Himmeta socken

Nils Erichsson Giring föddes sannolikt i Himmeta socken, Åkerbo härad omkring 1675. Hans föräldrar var prästen Ericus (Erik) Nicolai Girænius. Född i Girsta, Odensvi socken 1634 och Eva Loding, dotter till kyrkoherden i Himmeta Gustavus Nicolai Lodigius och hans hustru Maria Wallensis.⁵ Nils hade två bröder; Gustaf Girenus (omkring 1669–1709), huspredikant hos Elsa Cruus på Ånhammar i Gryt socken, Södermanland och Daniel Girenus (1672–1742), kyrkoherde i Hällefors och Grythyttan.⁶

Bild 2. Himmeta kyrka. Foto: Anders Ahlford, 2024.

³ Aminoff-Winberg 2007, s. 202–218.

⁴ Summerat från Katarina kyrkoarkiv, CI:8, fol. 224v–245v.

⁵ Se Familj 1.

⁶ Att Lodigius, Loding, Girenus och Giring hörde till samma familj fanns i Israel Lodings boupteckning; Justitiekollegium 1637–1856, Förmyndarkammaren 1667–1924, Rådhusrättens 1:a avdelning 1850–1924, F1A:59, fol. 1076r.

Erik Girænius blev prästvigd i Himmeta den 26 juni 1666 och var sedan kaplan där.⁷ Han blev emellertid förbigången när en ny kyrkoherde tillsattes 1669 och sökte sig därför till Skultuna Mässingsbruk där han 1671 tillträdde tjänsten som lärare vid skolan. 1674 slutade ägaren till bruket att betala lön och Erik återvände till Himmeta där han var verksam som predikant till 1680 då han blev rektor för stadsskolan i Sala. Han blev till slut 1696 befordrad till kyrkoherde i Haraker, men dog innan han hunnit flytta dit. Han begravdes i Haraker den 14 oktober 1697.⁸

Erik och Eva hade det svårt ekonomiskt. Tjänsten i Himmeta räckte inte för att försörja familjen och sönerna flyttade därför ut tidigt. Gustaf och Daniel kunde trots den svaga ekonomin gå i skola och bli präster, medan Nils troligen fick bli bodgosse hos sin morbror Israel Loding, som var handelsman först i Arboga och senare i Stockholm.⁹

Familjen Giring

Den 12 februari 1699 lystes det i Katarina kyrka på Södermalm för köpmannen Nils Erichsson Giring från Himmeta socken, och jungfru Christina Olufsdotter Reef från Askersund. De vigdes den 28 februari i Katarina kyrka, Stockholm, av kyrkoherden Anders Möller. Christina var dotter till borgmästaren i Askersund Oluff Pehrson Reef och hans hustru Brita Andersdotter.¹⁰

Katarina församlings kyrkobok från denna tid är mycket otydlig och mer en kassabok över kyrkans räkenskaper. Ofta saknas namn på de barn som döpts. Det finns noteringar att Nils och Christina fått dessa barn där alla utom de två yngsta döptes i Katarina församling, Stockholm:

- *Olof*. Döpt den 12 juni 1700. Död som barn.
- *Brita*. Döpt den 6 januari 1702.
- *Hedvig Christina*. Döpt den 28 februari 1709.
- *Anna Catharina*. Döpt den 12 februari 1710. Död som barn.
- *Nicolaus* (Nils). Döpt den 5 november 1711.
- *Margareta* (utan namn i dopboken). Döpt den 6 februari 1713.
- *Rebecka*. Döpt den 19 september 1714.
- *Carl*. Döpt den 5 februari 1716.
- *Fabian*. Döpt den 10 april 1717 i Askersund. Död samma dag.
- *Daniel*. Född den 31 oktober 1722. Döptes i Riddarholmskyrkan.

Även dödboken är otydlig och inkomplett. Det finns notering i Storkyrkoförsamlingens räkenskapsbok att Nils Giring lät begrava ett litet barn i en befintlig grav på Storkyrkans begravningsplats 1723.¹¹ Han hävdade senare att han 1729 hade »fyra hemmalefvande barn«. Endast sonen Nils är där nämnd med namn då Nils redovisade att han pantsatt tenn och möbler för att bekosta hans begravning.¹²

Borgare och handelsman

Nils beviljades borgerskap som spannmålshandlande i Stockholm den 9 november 1699.¹³ Han etablerade sig nu som hökare och började sin verksamhet i mindre skala.¹⁴ Ett exempel är målet mot skepparen Hindrich Glim. Skepparen Hindrich Glim hade köpt proviant av Nils Giring, som den 27 juni 1700 stämt Glim för utebliven betalning. Kämnärsrätten hade tidigare dömt till Girings fördel, men Glim hade motsatt sig utmätning av sin gård. Han hänvisade till att han varit på sjöresa i Konungens tjänst.

Kämnärsrätten vidhöll sin dom men accepterade att Glim sökte en obligation hos Kongl. Kansliet för att reglera skulden. Glim betalade kontant 146 daler och Nils fick söka resterande betalning hos Kongl. Kansliet.¹⁵

⁷ Muncktell 1843–1846, del 3, s. 175.

⁸ Harakers kyrkoarkiv, C:1, s. 106.

⁹ Nils är omnämnd i Israel Lodings bouppteckning. Justitiekollegium 1637–1856, Förmyndarkammaren 1667–1924, Rådhusrättens 1:a avdelning 1850–1924, F1A:59, fol. 1076r.

¹⁰ Se Familj 6.

¹¹ Storkyrkoförsamlingens kyrkoarkiv, LIa1:86, s. 35.

¹² Se Familj 5.

¹³ Handelskollegiet, DIa1:1.

¹⁴ Hökare: Detaljhandlare i livsmedel. SAOB 1893–2023, band 12, spalt H 2342.

¹⁵ Stockholms Magistrat och Rådhusrätt, F2a:356, akt 170/1701.

Handelsverksamheten växte, och Nils började göra affärer där han sålde större partier till andra handelsmän. Den 25 februari 1701 köpte han en gård i kvarteret Sandbacken större i Katarina församling av kaptenen Johan Springer. Kommendören E. Gyllenboij protesterade då han ansåg att gården ingick i ett oskiftat arv, men vid tredje uppbudet var protesten avslagen och Nils fick fastebrev.¹⁶

Rusthållet Sticklinge

Nils Girings morbror Israel Loding var handelsman i Stockholm och dog barnlös 1701.¹⁷ Kvarlåtenskapen skulle delas mellan hans änka Elisabeth Westerman och hans åtta syskon.¹⁸ Nils mor, som var en av Israels systrar, hade avlidit 1698, men Nils och hans två bröder blev berättigade till hennes andel och tilldelades 254 daler 31 öre vardera. De övriga fick 764 daler 29 öre vardera. Israels bror Samuel var inte med bland arvingarna. Han hade dött 1693 och saknade troligen avkomma som var i livet. I boet fanns, förutom sedvanliga kontanter, föremål, skulder och fordringar, även rusthållet Himmelsberga i Sticklinge och Himmeta socken. Änkans far Anders Andersson hade planerat att skänka hemmanet som hemgift när Israel och Elisabeth gifte sig, men det hade inte blivit av. Nu inkluderades hemmanet i boet och alla arvingar fick sina respektive andelar.

Nils började att lösa in de andra arvingarnas andelar i hemmanet. Hans moster Catharina Loding var intagen på Danviks hospital, och förmyndare för henne var Magistraten i Stockholm. Nils ansökte hos Politikollegiet att få köpa hennes andel, vilket beviljades.¹⁹

Gården var rusthåll under Västmanlands regemente och Kungsörs kompani. 1702 skulle gårdens ryttare till mönstring, men hans häst hade då dött. Nils köpte vid pingsten 1702 en ny häst för 25 daler av bagarmästaren Magnus Thiesen. Vid mönstringen blev emellertid hästen kasserad på grund av spatt i benen och Nils blev då tvungen att snabbt köpa en ny häst för 40 daler. Nils stämde senare Thiesen inför magistraten i Stockholm, som dömde till Nils fördel. Thiesen blev emellertid inte nöjd, utan överklagade till Kongl. Hovrätten, som återvisade ärendet till Magistraten. Även nu dömde Södra förstadens kämnärsrätt till Nils fördel, och Thiesen ålades att ta tillbaka hästen, återbetala 25 daler samt dessutom 99 daler för hästens transport och utfodring. Nils hade yrkat på ersättning även för de 40 daler som den nya hästen kostat, men fick där avslag. Sannolikt hade rätten med i sin bedömning det brev som regementschefen Baron Gustaf Cronhielm skrivit till Konungens kansli där han påtalade att Thiesen, som visste att hästen inte var kurant, ändå sålde den att ridas i kronans tjänst.²⁰

Nils gjorde uppbud vid Åkerby härads vinterting 1703.²¹ Tinget hölls i Arboga Rådstuga och leddes av baron Gustaf Cronhielm med befallningsmännen Niclas Lodigius och Jöns Siöman samt tolv nämndemän. Nils moster Maria Lodings barn protesterade då de ansåg att hemmanet var alldeles för lågt värderat och ville inte släppa ifrån sig sina andelar. Hans morbror Niclas Lodigius, som även satt som domare i rätten, kallade sig betrodd gårdsfogde för Sticklinge och ansåg att Nils förvärv av Catharina Lodings andel hade skett på ett olagligt sätt. Rätten nekade att lämna Nils fasta på hemmanet.

Vid sommartinget 1703 gjorde Nils ett nytt försök, vilket då inte behandlades av rätten.²² Vid vintertinget 1704 lämnade emellertid befallningsmannen Niclas Loding uppbud på en andel i Sticklinge hemman, som han hade förvärvat för 1325 daler, och vid sommartinget 1704 blev det fasta för Niclas Loding på hemmanet Sticklinge i Himmeta socken, som han köpt av handelsmannen Nils Giring i Stockholm.²³

¹⁶ Stockholms Magistrat och Rådhusrätt, A6a:5, s. 41, 47, 66.

¹⁷ Justitiekollegium 1637–1856, Förmyndarkammaren 1667–1924, Rådhusrättens 1:a avdelning 1850–1924, F1A:59, fol. 1076r.

¹⁸ Se Familj 1.

¹⁹ Politikollegiet, AI:31, s. 15.

²⁰ Stockholms Magistrat och Rådhusrätt, F2a:379, akt 131/1703.

²¹ Åkerbo häradsrätt, AIa:10, vintertinget 1703.

²² Åkerbo häradsrätt, AIa:10, sommartinget 1703.

²³ Åkerbo häradsrätt, AIa:10, vintertinget 1704, sommartinget 1704.

Affären Schmidt, Stricker och Fehman

Hökaren Johan Stricker hade skulder både till Nils och till andra handelsmän och han hade även skulder till Kongl. Kansliet för obetalda avgifter. För att delvis reglera sina skulder beslutade han sig 1701 för att sälja en 1/32 part i skeppet Österbottens Wapen på stadsauktion.²⁴

Skepparen Nicklas Schmidt hade blivit anlitad att föra skeppet Österbottens Wapen, och hade därför tillhandlat sig Strickers 1/32 part i skeppet på stadens auktionskammare. Vid auktionen hade Schmidt varit okunnig om proceduren för upp- och avslag i budprocessen, vilket medförde att han budat 800 daler i uppslag samt 850 daler i avslag, tillsammans 1650 daler. Schmidt, som väl visste vad 1/32 del av skeppet var värt, ansökte om tillgift för 800 daler i uppslag via stadens råd, som remitterade målet till Stadens kämnärsrätt för avgörande. Alla Strickers kreditorer utom Nils Giring gick med på ackordet, men då Giring nekade så avgjordes målet i kämnärsrätten. Resolutionen skrevs av rättens ordförande Jacob Lampa, som konstaterade att det inte var ovanligt att folk förköpte sig vid stadens auktioner, och att man därför inte kunde tillgodose Schmidts begäran om nedsättande av beloppet. Schmidt dömdes att fullfölja köpet och betala 1650 daler.²⁵

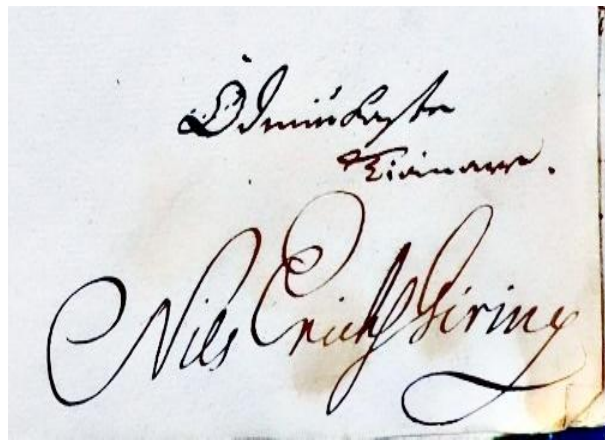

Bild 3. Nils Girings signatur. Källa: Se fotnot 27.

Bild 4. Christina Reefs signatur. Källa: Se fotnot 27.

Nils hade en fordran hos Stricker på 650 daler, men trots att han begärde utmätning hos Stricker så fick han inte tillgång till pengarna. En av Strickers andra kreditorer, sekreteraren vid Kongl. Kansliet Tomas Fehman ansåg nämligen att han hade bättre rätt till pengarna och stämde Nils inför Magistraten.²⁶ Fehman hade kommit överens med Niklas Schmidt att han endast skulle betala 1000 daler och att Fehman därmed efterskänkte 650 daler. Fehman hade därför

²⁴ Stockholms Magistrat och Rådhusrätt, F2a:361, akt 108/1702; akt 46/1702.

²⁵ Stockholms Magistrat och Rådhusrätt, F2a:361, akt 108/1702, Lit A.

²⁶ Bättre rätt, borgenärs rätt och företräde före varandra till gäldbunden egendom (intecknad eller belastad med skuld). Sveriges rikes lag 1736, Handelsbalken, kapitel 17, s. 192.

skrivit av den summan i sitt krav till Stricker, men när han nu upptäckt att Nils begärt utmätning hos Stricker, stämde han Nils och Nils gick lottlös ur denna process.²⁷

Här kan noteras att två av inlagorna i processen skrivits av Christina Reef medan Nils varit i Örebro i affärer. Se Bild 3 och 4.

Fältskären Anders Reiman

I september 1706 började Nils högra kind att svullna.²⁸ Han avvaktade först, men när svullnaden ökade, sökte han upp fältskären Anders Reiman i hans praktik vid Södermalmstorg. Reiman tyckte att det var en ringa skada och ordinerade ett plåster (salva att lägga på). Svullnaden ökade emellertid och Nils tyckte inte att plåstret hjälpte, men Reiman försäkrade att den snart skulle gå över. Svullnaden tilltog och även vänstra sidan började svullna upp och nu hade den börjat värka.

Efter en tid började det även komma utslag inne i munnen och nu med kraftig värk. De började att blöda, och Reiman försökte borsta bort dem, bland annat med hjälp av en luskam. Han provade även Lapis Infernalis och andra frätande vätskor. Han stack även in en nål, som efter 14 dagar hade rotat sig i kindbenet, och måste dras ut med hjälp av en tång. Sedan ansåg Reiman att det var en tand som orsakade problemen, och drog därför ut en av hörntänderna. Det var inte den tanden som var orsak till besvären och nu blev värken än svårare.

Efter flera månaders behandling ansåg Reimer att svullnaderna skulle punkteras, för att tömma dem på var. Han stack in en nål under huden på högra sidan upp till kindbenet, och senare även en skruv på den vänstra, men inget var kom ut ur hålen. Han beslutade sig då för att skära ett snitt i huden på den högra kinden från käkbenet upp till örat. Det såret utvidgade sig och var efter fyra månader lika brett som ett smalt finger. Nils hade nu en nål i högra kindbenet, en skruv i vänstra, sår på båda kinderna och blödande utslag i munnen. Han kunde inte äta.

Efter 18 månader ansåg Reimer att det inte fanns mer att göra. Nils vände sig då till Amiralitetets fältskär Christoff Schröder, som började med att ta bort de nålar och skruvar som Reiman satt dit, och som sedan ordinerade behandling med salivation.²⁹ Redan i början av kuren lösgjorde sig något ur näsan på Nils. Han skriver: »Ty wijd curens begynnelse under hans hand, gick utur näsan ett lijtet barn löst«. Efter sex veckors behandling var sårerna läkta och Nils återställd, sånär som på alla ärr i sitt massakrerade ansikte och att han inte kunde gapa.

Nils hade under Reimans behandling betalat honom dels in natura, dels kontant till ett värde av 217 daler 24 öre. Reiman stämde nu Nils på utebliven barberarlön om 600 daler, varvid Nils motstämde Reiman på 2000 daler i skadestånd.

Vid rättegången hade Reiman kallat två vittnen, nämligen fältskärerna Constantinus Soem och Evald Ribe, som förklarade för rätten att denna typ av sjukdom var mycket svår och tog alltid lång tid att kureras. Man var också tvungen att punktera eller skära upp bölderna för att kunna avlägsna det gråa späck som var roten till sjukdomen. De ansåg att Reiman gjort precis vad läkekonsten krävde och praktiserade och att det var hans förtjänst att Schröder kunde lyckas så snabbt. Schröder ville inte vittna i rätten.

Rätten beslutade att de naturaprodukter som Nils hade levererat tillsammans med det redan erlagda arvudet, skulle räknas av från Reimans krav. De beslutade också att Reimans ersättningskrav var för högt, och skrev ner det till 400 daler. Netto dömdes Nils att betala Reiman 200 daler samt 8 daler Silvermynt för Reimans rättegångskostnader. Målet avslutades 31 augusti 1708.

Gårdarna vid Tjärhovsgatan

Trots sina besvär med Reiman kunde Nils utöka sin verksamhet. 1709 köpte Nils de resterande delarna av skepparen Jacob Hansson Boijs gård Sandbacken större nummer 2. Säljare var slaktaren Johan Jöranson och timmermannen Erik Bäck.³⁰ 1711 köpte han även malmgården

²⁷ Stockholms Magistrat och Rådhusrätt, F2a:402, akt 136/1705.

²⁸ Stockholms Magistrat och Rådhusrätt, F2b:13, akt 13/8 1708.

²⁹ Salivation var beteckningen på behandling med kvicksilver. SAOB 1893–1923, band 24, spalt S 288.

³⁰ Stockholms Magistrat och Rådhusrätt, A6a:8, s. 95, 98, 103.

Rudan mindre, nummer 4 av linvävargesällen Christoffer Wollters. Fastigheten beskrev som »Gård och Trädgård i hörnet av Stadsträdgårdsgatan och Tiärhåfgatan».³¹

Han ägde nu två malmgårdar i Katarina församling samt hyrde ett magasin för malt hos sin granne och tre saltbodar vid Nya Skeppsbron.

Bild 5. Nils Girings två malmgårdar låg på var sin sida av Tjärhovsgatan i hörnet av Nytorpgsgatan. De brann ner 1723. På norra sidan ligger nu Katarina Norra skola, och på södra sidan uppfördes ett par år efter branden en ny malmgård, som finns kvar än i dag. Foto: Anders Ahlford, 2025

Franskt salt

Nils Giring gjorde stora affärer i salt. Han hade redan 1705 hyrt tre bodar vid kajen nedanför Södermalms berg av grevinnan Piper. Hans kunder kom från kuststäderna i Öster- och Västerbotten och mycket salt såldes till befolkningen i Stockholms skärgård.³²

Bild 6. Utsikt af Ballastplatsen och Ruthens trappor. Färgglad konturetsning av Johan Fredrik Martin i slutet av 1700-talet. Ruthens trappor efter Johan Ruth, som 1702 hade en fastighet här i kvarteret Glasbruket större. Nedanför bergväggen ligger bodar och skjul. Källa: Upmark, redaktör, 1923, plansch V.

³¹ Stockholms Magistrat och Rådhusrätt, A6a:9, s. 63, 68, 73.

³² Det framgår av processen mot Erik Heidman. Se s. 15.

I juli 1711 hade ett fartyg lastat med franskt salt anlant till Stockholm från Amsterdam.³³ Handelsmannen Warner Groen Gerdtsen, som hade importerat saltet, sålde flera poster till Nils för totalt 26 847 daler. För ett par av posterna var de inte överens och Warner Groen ansåg att Nils fortfarande var skyldig honom 1842 daler 5 öre. Nils ansåg att priset på 700 av tunnorna var 1/2 daler för högt. Han ansåg att han hade blivit lovad att få betala samma pris som hökaren Hierpe betalat, som var 21 1/2 daler och som hans mäklare Lorentz Fris skulle framföra till Warner Groen.

Nio dagar senare köpte Nils resterande lager salt för 21 daler per tunna. Vid leveransen noterade Nils att han fått 189 tunnor till, men att Warner Groen debiterat honom för 204. Femton tunnor fattades, och för dem vägrade Nils att betala.

Warner Groen Gerdtsen stämde då Nils Giring för att han inte betalat fullt pris. Nils stämde då Warner Groen vice versa för att han inte betalat 160 daler i hyra för de bodar där saltet förvarades och inte heller levererat de sista 15 tunnorna. Stockholms Södra förstads kämnärsrätt dömde Nils att betala 665 daler, men också att Warner Groen skulle ersätta Nils med 160 daler för bodhyra. Rätten lutade sig mot de kassaböcker som Warner Groen visat upp, samt vittnesmålet från Lorentz Fris, som nu stod på Groens sida. Nils överklagade till Borgmästarnas råd, som tog upp målet 4 december 1713.³⁴ Nils hade ansökt om edgång, men det avvisades av rätten, som sedan fastslog kämnärsrättens dom.

Nils hade alltså köpt omkring 1 800 tunnor salt!

Borgerskapets kavalleri

Det Stora nordiska kriget hade brutit ut 1700 och 1702 beslutade överståthållaren att ett borgarkavalleri skulle upprättas i Stockholm.³⁵ Kavalleriets uppgift var dels att hålla vakt vid tullarna, dels att nattetid patrullera till häst i staden där man skulle hålla uppsikt över bråk och skadegörelse och gripa in om nödvändigt. Varje dag skulle korpralerna rapportera till Politikollegiet om händelser.

Alla borgare fick i uppdrag att engagera sig i Stockholms försvar. Upprustningen leddes från överståthållaren, som tillsatte officerare och befäl. Några handelsmän och prominenta borgare blev kompanichefer medan andra fick lägre befälsgrader. Borgarnas bodbetjänter och drängar blev fotfolk. Deltagandet var »frivilligt«, men om man ställde upp vid mönstring och lät sig bli enrollerad, så gällde krigets lagar.

Nils blev 1714 korpral i kavalleriet och hans tropp var vid ett tillfälle åtta man. Det var emellertid inte lätt att kombinera borgerlig näring med krigstjänsten, trots att tjänstgöringen oftast var att vakta tullar. Ett exempel var en av Nils mannar, som var bokbindare. Han hade varit frånvarande utan lov vid vakttjänstgöring och blev uppkallad tillsammans med Nils till översten och Politikollegiet. Han förklarade att han hade laga skäl att vara frånvarande då hans uppgift var att binda in protokollen från Kongl. Kansliet. Politikollegiet framhöll att han ju också bundit in böcker till andra och borde kunna avstå den sysslan för att fullgöra sin plikt. Bokbindaren slapp undan med att be översten och Nils om ursäkt.³⁶

I mars 1715 beslutades att förlägga delar av armén i Stockholm. I en förordning meddelades borgarna i staden, att se till att soldater och befäl inkvarterades och Nils fick sig tilldelad fältväbeln Sundin. Först planerade han att själv inkvartera Sundin, men av någon anledning ändrade han sig, och Sundin fick söka logi hos någon annan. Nils fick ändå ansvara anemom att bekosta två månaders logi för Sundin, och när han såg summans storlek ändrade han sig igen men nu var det för sent. Sundin hade redan skrivit kontrakt på annat håll. Nils fick sälja ett smycke för 45 daler för att betala för Sundins logi.³⁷

De många mönstringarna och militäriska övningarna var besvärliga för handelsmännen. De fick inte tid att ägna sig åt sina näringar så när regementschefen 1715 anhöll om att återigen få göra en generalmönstring med sina borgarkompanier, så blev det avslag. Trots att han lovade

³³ Stockholms Magistrat och Rådhusrätt, F2a:456, akt 101/1713.

³⁴ Stockholms Magistrat och Rådhusrätt, A3a:45, fol. 172r.

³⁵ Politikollegiet, AI:31, s. 79.

³⁶ Politikollegiet, AI:36, s. 32.

³⁷ Politikollegiet, AI:37, sessionerna den 30 juni 1715, den 6 september 1715, den 13 september 1715.

att det bara skulle bli kompanivisa mönstringar, och inte ens med trummor och trumpeter, så biföll man inte hans begäran.

Först 1735 blev Nils befriad från plikten att ingå i Borgarkavalleriet.³⁸

Kaparen Vinthunden

En väsentlig del av det stora nordiska kriget utkämpades som handelskrig till sjöss och alla inblandade nationer utövade någon form av kaperi.³⁹ 1715 utfärdade Karl XII ett nytt reglemente för hur det svenska kaperiet skulle regleras. I stort sett var alla fartyg i Östersjön möjliga byten. Det räckte med att en del av lasten betraktades som kontraband, och det var till och med så att om man hade laglig last, men inte åtlödde kaparens order att stryka flagg, så betraktades fartyget som en god pris. I reglementet infördes också möjligheter för bönder och handelsmän att själva skaffa fartyg och delta.⁴⁰

Den 17 januari 1715 bildade handelsmännen Nils Giring, Georg Ölkers och Johan Nettelblad samt sjökaptenen Magnus Gråberg en förening för att bygga, utrusta och föra till sjöss en kapare.⁴¹ De 16 parterna i rederiet fördelades sålunda: Nils Giring 5, Georg Ölkers 5, Johan Nettelblad 4 och Magnus Gråberg 2.

Magnus Gråberg fick i uppdrag att söka licens för kaparen hos Magistraten och Borgmästarna, och man lade en beställning på byggnation av ett fartyg vid stadens stora varv. Framåt våren 1715 var fartyget färdigbyggt, men blev kvar vid varvet till hösten utan att utrustas.⁴²

Gråberg hade under tiden flyttat från Stockholm och arrenderat en krog på Dalarö. På grund av avståndet och de besvärliga resorna till Stockholm, som krävdes för att redarna skulle kunna sammanträffa, så beslutade Nils, Georg och Johan att man skulle anställa en kapten, för att låta honom leda utrustning av fartyget samt enrollera och mönstra besättning.

Den 20 februari 1716 skrev Nils Giring till Magnus Gråberg och informerade honom om att de engagerat kapten Johan Rattenborg att föra fartyget och att det nu var byggt och redo att gå till sjöss. Han påminde också Gråberg om att han skulle betala de räkningar som kom på hans 1/8 part. Mot detta har Gråberg skriftligen protesterat då han ansåg att han själv skulle bli kapten på fartyget. Han tillkännagav sin avsikt att kliva av från rederiet. Som svar på detta skrev Georg Ölkers och Johan Nettelblad den 25 februari att fartyget var tacklat och klart, samt att besättningen var enrollerad och hade mönstrats på och att kapten Rattenborg den 1 februari 1716 fått commission av magistraten att färdas »hafs rundt«.

Den 1 mars meddelade Gråberg de övriga att han sålt hälften av sin andel (1/16) i kaparen Vinthunden till handelsmannen Johan Portman för 1 200 daler samt en silverskänk. Han vände sig sedan till Notarius Publicus för att överlämna en stämning mot de övriga intressenterna där han begärde inlösen av sin andel samt ersättning för de omkostnader som han haft med byggnation och fournering av skeppet.

Det föranledde Georg Ölkers att officiellt svara Gråberg genom Notarius Publicus, att Gråberg varit frånvarande »hal«, inte betalat för skeppets utrustning, samt att man inte vill godkänna Johan Portman som delägare i konsortiet då Portman inte hade uppfyllt villkoren i det köpebrev som upprättats mellan honom och Gråberg. Portmans inlaga är lätt förvirrad. Han hade fått för sig att han tillhandlat sig 1/16 del i kaparen Höök, vilken skulle föras av kapten Rattenborg. Han ville inte heller vidkännas den del av köpeskillingen som bestod av silver, och ansåg dessutom att priset 1200 daler var betydligt högre än värdet av 1/16 del som han värderade till omkring 800 daler. Dessutom ville han inte vidkännas villkoren i sin revers till Gråberg.

Redarna erbjöd sig att lösa in Gråbergs återstående 1/16-del, men dröjde med det innan affären med Portman klarnat. De erbjöd Portman att köpa även Gråbergs andra 1/16 del. Magnus Gråberg stämde nu sina medredare i kaparen Vinthunden för att de, enligt hans åsikt, hade brutit mot diverse kapitel och balkar i sjölagen. I resolutionen från Södra förstadens kämnärsrätt den 22 december 1716 konstaterade rätten dels att Gråbergs krav på sina medredare var ogrundade, det fanns inget stöd i sjölagen för hans anklagelser dels att han själv varit motsträ-

³⁸ Politikollegiet, AI:57, s. 71.

³⁹ Handlingen eller förhållandet att i egenskap av kapare deltaga i sjökrig genom uppbringande av handelsfartyg. SAOB 1893-1923, band 13, spalt K 439.

⁴⁰ Hammarskjöld 1891, s. 2.

⁴¹ Stockholms Magistrat och Rådhusrätt, F2a:484, akt 66/1718.

⁴² Handelskollegiet, AI:57, s. 31, nummer 114.

vig och givit anledning till tråtor och oenighet, samt upphov till denna process. Han dömdes skyldig att betala de räkningar som belöpte sig på hans 1/8 part i rederiet, samt att erlægga 759 daler för motpartens utgifter och kostnader för förseningen.

Portman skulle godkännas som partredare efter att ha betalat 1200 daler samt 47 lod silver för sin andel. Han fick också i uppdrag att hitta köpare till Gråbergs återstående 1/16 del.

Den 18 april 1717 blev Nils Giring stämd av bryggaren Olof Ström och 28 juni av repslagaren Mathias Mathiasson.⁴³ De hade förgäves sökt Magnus Gråberg för att få betalt för sina räkningar. Magistraten konstaterade att enligt Kungl. Maj:ts påbud av 10 juli 1669, så blev den av redarna som signerat Gråbergs assignationer, själv ansvarig om skulden inte kunde drivas in. Ström hade begärt 449 daler för dricka till Vinthunden samt för omkostnader 37 daler. Och Mathiasson för en anseelig mängd tågvirke för 1533 daler. Rätten godkände emellertid endast 440 daler för Ströms räkning och 1400 daler för Mathiassons. Nils Giring dömdes att omgående deponera summorna för Ström och Mathiasson att lyfta. De fick emellertid ingen ersättning för omkostnaderna och ej heller för de saltade räkningarna.

I dessa stämningar kan man notera att intressenterna i Vinthunden hade utökats. Förutom Nils Giring, Georg Ölkens, Johan Nettelblad, och Magnus Gråberg hade Henric Carl Fock, Jochum Meltzer och Lorentz Lorentzson tillkommit. Här kan man notera att handelsmannen Johan Portman inte hade fullföljt köpet av Gråbergs andel. Rättegången avslutades formellt den 17 december 1718.

När Gråberg försökte sälja halva sin andel till handelsmannen Portman, värderades hela rederiet till omkring 19 000 daler.

Kaparen Vinthunden var en kravellbyggd galiot på omkring 100 läster och med 14 kanoner. Om den fick någon pris och därmed återbäring till redarna, är obekant. Den överläts senare till Lars Gathenhielm, och ingick i hans flotta under namnet Vinthunden (II).⁴⁴

Handelsmannen Johan Falck mot Nils Giring

Karl XII lät mellan 1715 och 1719 ge ut nödmynt som kallades Mynttecken. Först som kopparmynt där storleken och vikten inte motsvarade kopparvärdet av myntet, men senare även myntsedlar i valörerna 5, 10 och 25 daler silvermynt. Dessa mynt betraktades som mindre värda, och 1719, när kungen dött, löstes de in till halva sitt nominella värde. Mynttecken betraktades med skepsis av handelsmännen då de begränsade möjligheterna till export och import. Det blev i praktiken en tredje myntfot, som ledde till inflation och tvistigheter.⁴⁵

Den 6 juli 1717 meddelades Södra förstads kämnärsrätts dom i målet mellan handelsmannen Johan Falck representerad av Johan Backman, och Nils Giring representerad av sekreteraren Johan Beckman.⁴⁶

Nils Giring hade hösten 1716 avtalat med Johan Falck om köp av 100 tunnor råg till 16 daler per tunna uti plåtar. Den 5 november fick Nils Giring spannmålen av Magnus Redborg, som då hade hand om dem. Avtalet var tecknat för 100 tunnor, men Nils Giring tog ut 120 tunnor, vilket han kvitterade på baksidan av köpekontraktet. Nils betalade 1 138 daler i plåtar och ville sedan betala resterande 782 daler med Myntsedlar, vilket Johan Falck inte accepterade. Han stämde Nils på 782 daler uti plåtar, samt 52 daler för ränta och omkostnader. Efter tre förhandlingar, där Nils var frånvarande på de två sista, fastställde Kämnärsrätten domen att Nils skulle betala 782 daler plus ränta och omkostnader uti plåtar emedan så var avtalat.

10 daler i blandade plåtar vägde omkring 7,5 kg. Hela köpet innebar att Nils skulle betala med omkring 1,5 ton kopparmynt.⁴⁷

⁴³ Stockholms Magistrat och Rådhusrätt, F2a:484, akt 37/1717; akt 36/1718.

⁴⁴ Svensson 2018.

⁴⁵ Kommerskollegium, A1aa:72, maskinfol. 194v.

⁴⁶ Stockholms Magistrat och Rådhusrätt, F2a:484, akt 44/1718.

⁴⁷ Wallroth 1918, s. 116.

Bild 7. Plåtmynt. Ekonomiska museet. Foto: Anders Ahlford, 2024.

Bild 8. Myntsedel. Ekonomiska museet. Foto: Anders Ahlford, 2024.

Tullarrende

1713 hade arrendet för småtullarna i Vadstena, Askersund och Skänninge blivit ledigt och Nils passade på att skaffa sig det för 325 daler Silvermynt per år. I affären fick han hjälp av sin svåger Mårten Reef på Överståthållarens kansli.⁴⁸ I sin tjänst hade han lokala tullnärer, besökare (visitatörer) och tullbetjänter. Det fanns många slags tullar som till exempel sädestullar, spiktullar, tobakstullar, bakpenningar och sockertullar. Nils drev verksamheten från Stockholm, och skulle varje år redovisa uppbörden till Generaltullkontoren i Linköping och Örebro. I rådstugurätternas protokoll finns ärenden där borgare klagat över de nitiska tullbetjänterna, som bland annat tagit panter i form av silverföremål och gångkläder.

Hösten 1714 hade tullnären i Askersund Jöns Jacobsson avlidit. Borgaren Hindric Schultz hade trätt in som interimistisk tullnär, men hade inte sammanställt uppbörden korrekt, och dessutom, från Jakobssons dödsbo, betalat ut en större summa pengar av tullmedel till borgmästaren Staaf på en privat assignation. Landshövdingen i Örebro län Clas Ekeblad blev då

⁴⁸ Överståthållarämbetets äldre kansli, Utgående handlingar, B1A:36, s. 525, nummer 22.

missnöjd med uppbördsredovisningen och stämde Nils vid Askersunds rådstugurätt i december 1714.⁴⁹

1715 hade det Stora Nordiska kriget gått in i ett kritiskt skede och det var nästan omöjligt att bedriva östersjöhandel. Ryska flottan hade härjat i Baltikum och bränt städer längs Finlands och Sveriges kuster. Ryska och danska kapare attackerade handelsfartyg och det var därför glest mellan saltkunderna vid Stadsgården.

Nils gjorde fler affärer utanför Stockholm än inom staden och överlät nu saltbodarna till sin bodbetjänt Erik Heidman. Den 29 november 1717 sade Nils upp sitt borgerskap i Stockholm, varefter hela familjen flyttade till Vadstena.⁵⁰ I mars 1718 sålde han Sandbacken större 2 till handelsmannen Johan Igelberg, och i maj samma år Rudan mindre till komministern i Katari-na församling Niclaus Hedenius.⁵¹

Åren 1717 till 1719 bodde han i Vadstena, men flyttade därefter till Askersund där han själv axlade tjänsten som tullnär.⁵² Där kunde Christina träffa sina systrar, och delta i det sociala livet. Hon är noterad som fadder vid flera dop. Där föddes också deras son Fabian, men han dog kort efter dopet.⁵³

Medan Nils tjänstgjorde som tullnär, bedrev han även handel för egen räkning, vilket ledde till slitningar mellan honom och borgerskapen i Vadstena och Askersund. Borgerskapet i Vadstena beslagtogs ett parti tobak, för vilket han hade tilldömts ersättning som emellertid aldrig betalades ut. Han hade också blivit bestulen på ett parti tobak i Askersund, där bodhållaren dömts att betala skadestånd, vilket inte heller betalades ut.

1719 löste staten in mynttecken till 16 öre per daler kopparmynt, vilket var hälften av det nominella värdet. Nils hade 6 250 daler tullmedel i mynttecken, och gjorde då en förlust på 3 125 daler.

När han 1721 entledigades från sin tjänst som tullnär, hade magistraten i Vadstena innehållit två års lön, vilket han överklagat till landskansliet i Linköping.⁵⁴

Bild 9. Mynttecken. Ekonomiska museet. Foto: Anders Ahlford, 2024.

⁴⁹ Svea hovrätt, Advokatfiskalens arkiv, EXId:55, sessionerna 8 november 1714, 1 december 1714, 13 december 1714 och 15 mars 1715.

⁵⁰ Svea hovrätt, A1a1:82, fol. 265v; Kommerskollegiets skrivelser till Kungl. Maj:t, 9:24, akt 47.

⁵¹ Stockholms Magistrat och Rådhusrätt, A6a:15, s. 106, 120, 130, s. 194, 198, 206.

⁵² Mantalslängder, Livgedinget, 59, s. 1205; Örebro län, 77, s. 1092.

⁵³ Se Familj 5: Nils Erichsson Giring.

⁵⁴ Stockholms Magistrat och Rådhusrätt, F6b:9, akt 47, supplik den 6 november 1730.

Nils Giring flyttar tillbaka till Stockholm

Efter freden i Nystad 1721 började handeln på Östersjön på nytt ta fart. Nils beslutade sig för att återuppta sin verksamhet med att sälja salt och spannmål och ansökte i augusti 1721 om att återigen få bedriva borgerlig verksamhet i Stockholm. Efter att han betalat sin restskatt för 1717 beviljades hans ansökan.⁵⁵

Han hyrde nu bostad i Boijska huset på Skeppsbron samt hyrde rum och bod i det så kallade Borgmästarhuset som låg i Stadsgården.⁵⁶ Se Bild 10.

Boijska huset var en lägre fyravånings byggnad uppförd 1622 för brukspatron Antoni Boijs. Det ägdes 1722 av kommerserådet Olof Törnflychts arvingar och förutom hans änka och Nils bodde här kaffekokaren Anders Hardelin och segelsömmaren Jacob Degnaers änka.⁵⁷

Nils och Christinas son Daniel föddes här den 31 oktober 1722 och döptes i Riddarholmskyrkan. I februari 1727 dog Rebecka och i december 1730 dog även sonen Nils. Båda begravdes i S:ta Katarina kyrkogård. Brita gifte sig den 12 november 1727 med den blivande kyrkoherden i Skeppsholms församling Eric Petrus Giers och bosatte sig i kvarteret Riddaren på Ladugårdslandet nedre. Hedvig Christina gifte sig den 13 augusti 1728 med änkemannen Anders Sundblad och flyttade med honom till Askersund. Hon var då 19 och han var 25 år.⁵⁸

Bild 10. Boijska huset, Skeppsbron 44 till höger. Huset byggdes 1622 och revs 1907. Nuvarande hus på platsen invigdes 1910. Foto: Larssons Ateljé, 30 april 1906. Källa: Stadsmuseet i Stockholm. Fotonummer Fa 47336.

Processen mot Erik Heidman

Nils ville återuppta den lönsamma salthandeln, och även fortsätta med att sälja spannmål och tjära till handelsmän i Öster- och Västerbotten och kontaktade därför 1722 grevinnan Christina

⁵⁵ Stockholms Magistrat och Rådhusrätt, A3a:54, fol. 23v.

⁵⁶ Framgår av affären Wie/Kierman, Stockholms kämnärsrätter, Stadens kämnärsrätt, A2A:27, s. 75.

⁵⁷ Överståthållarämbetet för uppbördsärenden, Kamrerarexpeditionen, G1AA:25, uppslag 115, nummer 35; G1AA:27, uppslag 36, nummer 35.

⁵⁸ Se Familj 7: Anders Sundblad (1701–752), s. 34.

Pipers kassör Wollter Gahn, för att åter få hyra de två bodar på »Skeppsbron under Södermalms berg«, som han tidigare hyrt i många år.

I bodarna hade hans tidigare bodbetjänt Erik Heidman sedan 1717 bedrivit handel, men den 24 juli 1722 blev han uppsagd av Gahn, och 15 augusti 1722 skrev Nils kontrakt på två år till 500 daler årlig hyra. Heidman skulle ha lämnat bodarna vid nästa fardag, men ansåg sig ha blivit uppsagd på ett felaktigt sätt och stannade kvar med sin verksamhet.⁵⁹ Nils väntade tålmodigt, men den 30 januari 1723 skickade han två gode män till Heidman för att försäkra sig om plats i bodarna. Också nu vägrade Heidman att lämna bodarna.⁶⁰

Nils försökte 1722 köpa 250 tunnor med tjära, men affären gick i stöpet då säljaren inte hade fullmakt att sälja partiet.⁶¹ Den 1 april 1723 köpte han emellertid 500 tunnor salt av handelsmannen Heublein, där Nils åtog sig att flytta saltet till sina bodar inom tre veckor.⁶²

Natten till 1 maj 1723 drog ett förskräckligt oväder över Stockholm. På Södermalm slog blixten ner i en kvern i Maria Magdalena församling.⁶³ Branden tog fart i vingarna och i den starka västliga vinden fördes glöd ut över malmgårdarna i Katarina församling. Hela östra delen av Södermalm brann ner, inklusive S:ta Katarina kyrka. Mer än femhundra malmgårdar förstördes och flera tusen människor blev hemlösa. Nils med familj bodde ju på Skeppsbron, men han försökte själv rädda sitt varulager som fortfarande fanns i Heubleins förråd. Han lyckades rädda 49 tunnor undan elden men konstaterade efteråt att han blivit svårt bränd, skadat synen och dessutom förlorat 400 tunnor spanskt salt till ett värde av 6 400 daler. Det som grämde honom mest var att han var tvungen att inta sängläge under den tid på året då det var mest förmånligt att driva affärer.

Bild 11. Eldsvådan på Södermalm 1723, osignerat kopparstick. Källa: Upmark 1923, bild 138.

⁵⁹ Fardagen var första söndagen efter Mickelsmäss och inträffade runt 1 november. Det var en allmän dag för förnyande av alla sorters kontrakt som hyra av bostäder, anställningar, tjänster och andra löpande verksamheter. Om avtalen inte sades upp i stipulerad tid, förlängdes de automatiskt i ett år. I Stockholm hade man tidvis även en fardag som inföll efter påskan.

⁶⁰ Stockholms Magistrat och Rådhusrätt, F2a:544, fol. 14v, 15r.

⁶¹ Stockholms kämnärsrätter, Stadens kämnärsrätt, A2A:21, fol. 207r.

⁶² Stockholms Magistrat och Rådhusrätt, A3a:55, fol. 743v, 757r.

⁶³ Fogelström 1995, s 147.

Heublein stämde Nils i Kämnärsrätten för att han inte hade hämtat ut sitt salt inom tre veckor från köpet och yrkade på 5 000 daler i ersättning men de förlikades om att Nils bara skulle betala 1200 daler trots sin förlust.

Nils ansåg att Heidman genom sitt agerande orsakat förlusten av saltet och stämde nu Heidman inför Magistraten för att få ersättning.⁶⁴ Heidman tog hjälp av någon, som författade en spetsfundig inlaga till rätten. Till sitt försvar hävdade han dels att Nils hade flyttat från staden och bedrivit handel på andra orter, dels att Gahns uppsägning inte var korrekt utförd då Heidman inte personligen fått ta emot beskedet. Han hade varit ut i staden för att samla påskpenningar tillsammans med komministern i S:ta Catharina kyrka. Hans boddräng hade emellertid tagit emot beskedet, och samtidigt meddelat att Heidman rest till landet. Heidman hävdade även att Nils inte skulle ha rätt att kräva att få ta över bodarna i januari 1723, eftersom de inte hade något kontrakt dem emellan. Då han inte blivit korrekt uppsagd, och då Nils inte hade mandat att säga upp honom, så ansåg han att hans avtal med grevinnan Piper var förlängt. Målet eskalerades 6 maj 1723 till Borgmästare och Råd, vilka dömde till Heidmans fördel.

Nils överklagade nu till Kungl. Hovrätten, som 6 juli 1723 kallade upp bägge parter till förhandling.⁶⁵ Endast Nils kom då Heidman var uppkallad till Kungl. Kansliet i ett annat ärende. Man frågade Nils om han kunde tänka sig att erbjuda Heidman något, och Nils svarade, att det han behövde straxt, var att få tillgång till en halv bod fram till nästa fardag, och att Heidman då endast skulle få betala halv hyra. Hovrätten kallade sedan parterna till 8 juli, där både Heidman och Nils uppmanades till förlikning. Nils vidhöll sitt bud, men Heidman förlitade sig på Borgmästarnas dom och ville inte släppa till något.

På eftermiddagen sammanträdde rättens ledamöter. Lagmannen Rosenstolpe samt assessorerna Blixensträhle och Nordensträle dömde att Heidman straxt skulle inrymma Nils i halva boden och själv disponera andra halvan fram till Mickelsmäss, för att vid nästa fardag lämna hela boden. 16 juli 1723 fick Nils tillstånd att verkställa hovrättens beslut. Styrkt av hovrättens dom vände sig Nils återigen till Magistraten och krävde ersättning från Heidman:⁶⁶

- 288 daler för utgifter och rättegångskostnader
- För att utan kontrakt eller tillåtelse drivit handel från 1 april 1723 till sommaren yrkade han på 40 daler/dag, tillsammans 5400 daler.
- För att genom att ha fördröjt processen och förhindrat Nils att driva handel yrkade han på 900 daler i skadestånd.
- För rättegångskostnader i hovrätten yrkade han på 74 daler 24 öre.

Södra förstaden Kämnärsrätt gick igenom Nils krav och beslutade 21 december 1723 att Heidman skulle betala för förstört salt 1200 daler och för en halv årshyra samt skadestånd 1200 daler, vilket tillsammans blev 2 400 daler.

Heidman gav sig emellertid inte. 2 februari 1725 lämnade han in en appell, där han ifrågasatte det rättvisa i rättens beslut samt krävde att skadeståndet skulle omprövas och han kallades till Borgmästarna och Rådet 5 februari 1725, som emellertid avvisade appellen.⁶⁷ Till slut betalade Heidman sin skuld.

Nils hade räddat en liten del av sitt saltlager undan branden 1723, och kunde inte göra affärer på grund av att handelsmannen Heidman inte lät honom lagra det i de bodar han hyrt. Han hade efter tre års processande inte kunnat bedriva salthandel och inte heller fått ersättning eller skadestånd för sina kostnader och förluster. Han gav upp sina försök med salthandel och hyrde en kort tid ut de Piperska bodarna till handelsmannen Johan Cruse.⁶⁸

1724 sade han upp hyreskontraktet på bodarna i Stadsgården, men hade kvar sin bod i Borgmästarhuset vid Södermalmstorg där han sålde tobak och spannmål.⁶⁹

En tunna holländsk rulltobak

⁶⁴ Stockholms Magistrat och Rådhusrätt, F2a:544, fol. 15r.

⁶⁵ Svea Hovrätt, Huvudarkivet, AIa1:100, fol.1076.; AIa1:101, fol. 59r.

⁶⁶ Stockholms kämnärsrätter, Södra Förstadens kämnärsrätt, A2A:36, s. 617.

⁶⁷ Stockholms Magistrat och Rådhusrätt, A3a:58, fol. 893r.

⁶⁸ Stockholms kämnärsrätter, Stadens kämnärsrätt, A2A:22, s. 56.

⁶⁹ Stockholms kämnärsrätter, Stadens kämnärsrätt, A2A:27, s. 792.

14 oktober 1727 blev Nils stämd av handelsmannen Jöns Stark från Sundsvall.⁷⁰ Han hade fått, som delbetalning för någon tjänst en assignation på 800 daler utställd av Nils på skepparen Turesson. Skepparen hade i sin tur använt assignationen som betalning till handelsmannen Erik Boraëus, vilken i sin tur hade överlåtit den till Stark. När Stark presenterade assignationen för Nils, så ville han inte lösa den eftersom Boraëus var skyldig honom 1276 daler för en tunna tobak. Boraëus vägrade att återta assignationen och Stark stämde då Nils inför Magistraten. Vid rättegången nekade Boraëus till att ha handlat tobak av Nils. Han hade aldrig överhuvudtaget gjort några affärer med Nils och var absolut inte skyldig honom några pengar. Som bevis visade han upp sin annotationsbok och huvudbok. Han hade visserligen den dagen köpt tobak av den tyske handelsmannen Lotzach, och till samma pris. Rätten dömde Nils att lösa assignationen med 800 daler, samt 3 daler Silvermynt för att ha orsakat att Stark inte kunnat resa hem till Sundsvall.

Nils stämde sedan Boraëus 13 april 1728 för att inte betalat 1276 daler för 22 mattor holländsk rulltobak, som denne hade köpt den 13 september 1727. Boraëus nekade även denna gång, men Nils hade nu två vittnen.

Och alldenstund Gardessoldaterna Jonas Törnroos och Anders Säfström med ed vittnat, den förre att Boraëus följt honom på Girings anvisning till Girings vid Stadshuset förhyrda stallgård. och där ifrån hämtat ett tomfat från Girings bod. Så har Giring kommit med Tobak till Boraëus, som Girings son tillsammans med Boraëus packat i fatet. Och när det fattades tobak har Giring åter kommit och gett honom mer till dess fatet blev fullt. Sedan har de spikat igen det och Boraëus gått efter en åkare med häst och fört bort det. Den senare, att han sett handelsmannen Giring i sin bod till Boraëus leverera tobak vilken han packat i ett fat och Girings son lånat en yxa af vittnet, med vilken de slagit under banden på fatet. Dessutom har dessa båda vittnen intygat att handelsmannen Lotzach inte varit närvarande, att de båda varit med både när handelsmannen Giring tagit in samma tobak i packhuset som också när togs ut, vilket de hjälpt till att bära.⁷¹

Även Lotzach kallades till rätten, och berättade att han aldrig sålt tobak till Boraëus, och varken gjort affär i tobak på den dagen eller till det priset. Rätten dömde 13 april 1728 Boraëus att betala 1276 daler till Nils, samt 8 daler silvermynt för omkostnader och utgifter. Boraëus överklagade till Borgmästare och Råd, men där fastställdes bara Kämnrätsrättens dom.⁷²

Bild 12. Skeppsbron sedd från Slussen. Källa: Upmark 1923, bild 239.

⁷⁰ Stockholms Magistrat och Rådhusrätt, F2a:549, akt 65/1728, littera D.

⁷¹ Stockholms Magistrat och Rådhusrätt, F2a:549, akt 65/1728, littera A.

⁷² Stockholms Magistrat och Rådhusrätt, A3a:59, fol. 564r.

Kaffekokaren Nils Giring

1727 tog Nils över verksamheten efter Hardelin och blev registrerad som kaffekokare med kafé i Boijska huset.⁷³ Han serverade kaffe på gatuplanet och hade brännvinskrog i källaren. Nils brände även sitt eget brännvin, och tillverkade omkring 50 kannor årligen.⁷⁴ Christina Reef skötte serveringen i krogen medan Nils ägnade sig åt affärer i sin hyrda bod.

Bland Politikollegiets protokoll finns flera fall där Nils anklagas för brott mot utskänkningstider och att bråk förekommit bland gästerna.

Några exempel ur Politikollegiets protokoll 25 mars 1727.⁷⁵

Uppsyningsmannen Joh: Lengblom kände till Handelsmannen och Kaffekokaren Nils Giring för det han haft främmande gäster hos sig till dryck den 25 mars om aftonen klockan 9. Giring förklarade att endast tre gäster varit inne hos honom, nämligen. löjtnanten Cederman och löjtnanten Schytz suttit och druckit thée, samt en annan vid namn Svanhulth, vilken skall väntat på mat och aftonmåltid och haft ingenting för sig, I det samma har en avskedad underofficer, vid namn Agander, kommit in och begärt dricka, och när han icke fått det han velat och begärt, så har han dragit ut värjan och väsnats. Giring åberopande sig vittnesbörd av de bägge, som då om aftonen druckit en kopp thée, Och som handelsmannen Giring nu första gången blivit anklagad, så förskonades han denna gång, i anseende jämväl till det, at han lovade aldrig mera ha främmande i otid hos sig, från straff, dock med allvarsam åtvarning, att taga sig noga till vara för brott emot förordningarna.

13 juni 1727.⁷⁶

Uppsyningsmännen Anthoni Beve, Olof Hagman och Petter Backman kände till Handelsman Nils Giring, för att han i sin brännvinsbod förra lördags afton klockan 8 när de inkommit, satt fram ett stop brännvin, men som Girings hustru tog bort igen. Giring bedyrade att han icke vetat om dess hustru sålt något eller ej. Han ansåg att det icke skulle vara mer förbjudet för honom att hålla sin bod öppen, än den så kallade Carl Hökares bod, som alltid stod öppen till klockan 9. Beslutades, att hans hustru skulle uppkallas.

23 maj 1728.⁷⁷

Uppsyningsmännen Johan Ringblom och Anders Sandberg kände till handelsmannen Nils Giring för otidig försäljning den 4 maj lördags afton klockan ¾ i 7, då brännvinsboden stått öppen, och 2 karlar samt tvenne kvinnfolk varit inne. Vidare klagade Sandberg och Antonie Beve över, att den 11 maj har jämväl folk varit klockan 7 slagen i boden och ehuruväl Giring förklarade sig, att en hustru som aldrig super brännvin stått och talat med hans hustru och att i det samma en tokig Skoflickare Lax vid namn kommit in och trugat sig att låna på en hammare 12 öre. Och vad den senare gången vidkommer så har Degenars arbetsfolk när de fått penningar gått dit in och allenast betalt sin skuld, ursäktade sig dessutom Giring därmed att många klockor ringt på en gång, så att han icke så just skall vetat vad klockan, varit, likväl och alldenstund var gång tvenne edsvurna uppsyningsmän funnit boden stå öppen och Giring icke kunde neka att folk varit där inne, vilka uppsyningsmännen sett supat brännvin, allt därför och likmätigt förordningarna sakfällades han som oaktat de till tidigare skedda åtvarningar sig förbrutit med otidig försäljning till 40 Daler Silvermynt böter.

⁷³ Deputerade för krogreglering, 3175:1, s.1; Registrerade kaffekokare var en del av Stockholms krogverksamhet. Det var bara krögare, kaffekokare och apotekare som hade tillstånd att sälja brännvin till stadens invånare.

⁷⁴ Deputerade för krogreglering, 3175:1, session 20 september 1731, nummer 69.

⁷⁵ Politikollegiet, AI:49, s. 158.

⁷⁶ Politikollegiet, AI:49, s. 309.

⁷⁷ Politikollegiet, AI:50, s. 412.

I februari 1727 dog änkan Margareta Törnflyckt och hennes efterlevande sålde 1728 Boijska huset till handelsmannen Hjsing, som omgående vräkte Nils Giring med familj.⁷⁸

Nils hyrde istället en liten tomt vid Ankargården under Södermalms berg av Berge Olsson Ström, där han lät bygga en bod för sin fortsatta krogverksamhet. Grannarna började emellertid att klaga. Dels för att boden var av trä och därmed brandfarlig, dels för det leverne som alkohol- och tobaksförsäljning medförde. På Politikollegiet var man irriterade över verksamheterna i de många bodarna i Stadsgården. Det var ständigt oväsen, bråk och brott mot utskänkningslagen. Man beslutade i augusti 1729 att olagligt uppförda bodar skulle rivas.⁷⁹

I september 1729 beslutade Politikollegiet att handelsmännen Giring, Herrmani och Bergner skulle riva sina bodar, då de där bedrev »olaga krögerij«.⁸⁰ Lite oförsiktigt hade Nils tecknat ett femårs hyreskontrakt på tomten, som han via kämnärsrätten och Svea hovrätt försökte få inhiberat utan att lyckas.⁸¹

Affären Chronström och Fichtelius

Nils tecknade 1729 kontrakt på ett stenhus vid Stortorget. Ägare var friherrinnan Catharina Cronström, gift med Baron von Knorring. I kontraktet stipulerades att Nils skulle i hyra betala 1250 daler halvårsvis i förskott, och att ägarna skulle låta reparera husets skorstenar, spiselhällar och kakelugnar vilka hade blivit utdömda vid senaste besiktningen. Huset var i det skicket både farligt och obeboeligt.

Det uppstod snart tvist om hur kontraktet skulle tolkas. Nils stämde baron von Knorring i egenskap av förmyndare för sin fru Catharina Cronström, men de överlät till sin fullmäktige, apotekaren Gottlieb Fichtelius, att driva processen.⁸² Han stämde Nils för att inte ha betalat 1250 daler i förskottshyra.

Målet avgjordes i Stadens kämnärsrätt till Cronströms fördel och Nils dömdes att betala sin hyra. Om Cronström sedan inte fullföljde sin del med reparationer, skulle Nils få öppna en ny process. Här var rätten inte enig, det var två rådmän mot en som fällde domen.

Efter branden på Södermalm 1723 började man så småningom bygga på de avbrända tomterna. En kunglig förordning av 1725 stipulerade att nya hus företrädesvis skulle byggas i sten. Några få trähus hann byggas innan förordningen trädde i kraft.⁸³

Husbygget vid Stadsgården

Dottern Hedvig hade gift sig med Anders Sundblad från Askersund. Hans far, Anders Abrahamsson, hade varit framgångsrik köpman och hade ägt tre stenhus i Stockholm (Köpmantorget 2, Brunnsgränd 3 och Västerlånggatan 21). Efter faderns död 1732 ärvde Anders Sundblad Brunnsgränd 3.⁸⁴

Vid norra sidan av Stora Glasbruksgatan hade före branden legat Munckens gård, men nu hade den avbrända tomten styckats i tre mindre tomter. I december 1728 köpte Anders Sundblad den mellersta, Glasbruket nedre nummer. 35.⁸⁵ Nils hade 1729 hjälpt Sundblad att sälja ett hus vid Götgatan och fick nu förtroendet att starta bygget av ett stenhus på tomten, som låg mellan Stora Glasbruksgatan och Stadsgården samt vette i norr mot Saltsjön.⁸⁶ Huset skulle vara färdigt till påsken 1730.

⁷⁸ Stockholms Magistrat och Rådhusrätt, A6a:22, s. 326, 332, 337.

⁷⁹ Politikollegiet, AI:51, fol. 354r.

⁸⁰ Politikollegiet, AI:51, fol. 415r.

⁸¹ Stockholms kämnärsrätter, Stadens kämnärsrätt, A2A:21, fol. 110r.

⁸² Stockholms kämnärsrätter, Stadens kämnärsrätt, A2A:27, s. 183.

⁸³ Sverige, Kungl. Maj:t, 1725.

⁸⁴ Justitiekollegium 1637–1856, Förmyndarkammaren 1667–1924, Rådhusrättens 1:a avdelning 1850–1924, F1A:112, s. 142.

⁸⁵ Stockholms Magistrat och Rådhusrätt, A6a:24, s. 44, 54, 64.

⁸⁶ Stockholms Magistrat och Rådhusrätt, A3a:60, fol. 1285r, 1320v, 1558r; F2a:560, akt 142/1729.

Bild 13. Stortorget – Trångsund, Aesculapius 43, Gula huset i mitten av bilden. Nils Giring hyrde här en kort period 1729. Foto Anders Ahlford, 2020.

Efter att ha anlagt grunden till huset, blev Nils emellertid stämd av sina grannar Hindric Bergner och Hieronymus Hermann för att ha gjort intrång på deras tomter. Han vände sig till Byggnads- och Ämbetskollegium för att få sin tomt synad.⁸⁷

Den kungliga förordningen beskrev hur Byggnadskollegium skulle låta stadsingenjören utgående från tomtägarnas fastebrev mäta upp tomterna på nytt. Man påpekade särskilt att samråd skulle ske med tomtägarna för att förhindra split och tvister.

Stadsingenjören Petter Tillaeus var ansvarig för den nya stadsplanen efter branden. Han hade utgått från Borgmästarehuset på Södermalmstorg, som låg orubbat i sina linjer. Därifrån mätte han ut gatunätet så nära man kunde komma med hjälp av fastebrev och gamla borgkartor. Utgående från Borgmästarehuset mättes tomterna ut på träbron längs Nya Skeppsbron, och för varje tomt satte man en spik i bron. I Nils fastebrev stod det att tomten var 66 alnar, men enligt Tillaeus mätningar var den bara 65 alnar lång. Nils hade alltså, enligt kollegiets åsikt, trängt sina grannar med en halv aln vardera.

Nils skrev då till Magistraten och redogjorde för sitt besvär och att inget samråd hade skett. Hans åsikter och synpunkter hade totalt negligerats. Magistraten anmodade kollegiet att inkomma med en förklaring. Svaret från dem var en redogörelse för hur mätningen gått till, men avslutades med en mening där kollegiet, för att bevara seder och respekt, anhöll magistraten om att beordra Stadsfiskalen att åtala Giring för att han skulle »undgå den plikt som Lag och Kungl. förordningar i sådana mål dikterar«.

Hur det blev med ett eventuellt straff framgår inte, men Nils dömdes att dra tillbaka sitt hus så att det passade in på 65 alnar.⁸⁸

Nils ansvarade för bygget och anlätade murare, timmermän och andra hantverkare för byggnationen. Han skaffade också allt material som behövdes. Vid ett tillfälle, när han köpte taktegel, fick han hjälp av sin son, handelsmannen Carl Giring, som var på besök i Stockholm.⁸⁹

⁸⁷ Stockholms Magistrat och Rådhusrätt, F4a:2, akt 7/8 1730.

⁸⁸ Att protestera mot en kunglig förordning kunde medföra en månads straffarbete på fästning.

⁸⁹ Stockholms Magistrat och Rådhusrätt, A3a:61, fol. 4r, 462v.

Huset blev nästan färdigt till påsken 1730 och Nils med familj kunde flytta in och var enligt mantalslängden skrivna där 1731.⁹⁰

Bild 14. Höstmarknad vid Skeppsbron. Nedanför Katarina kyrka ligger det hus Nils Giring byggde åt Anders Sundblad. Foto: Pontus Ragnö / Riddarhuset. Målningen tillskriven Johan Richter.

Nils hade skrivit ett ettårigt hyreskontrakt med Anders Sundblad, som enligt tidens sed automatiskt förlängdes om inte hyresvärden sade upp det minst två månader innan nästa fardag. Nils och Christina med barnen Nils och Margareta fick bo hyresfritt i det nya huset fram till att det skulle vara färdigt. Han hyrde två kammare på övre våningen, och skulle få hyra en bod på bottenplanet mot Nya Skeppsbron.

Konkursen

Nils ekonomi var efter husbygget hårt ansträngd. Han hade blivit vräkt från Boijska huset, och blivit tvungen att riva sin hamnkrog. Han hade inte heller kunnat flytta in i huset vid Stortorget, och saknade nu en näringsverksamhet.

Anders Sundblad hade betalat 9 000 daler för tomt och bygge av huset vid Stora Glasbruksgatan, men hela bygget hade, enligt Nils beräkningar, kostat omkring 15 000. Han hade skjutit till egna medel och lånat pengar till hög ränta i förvissningen om att han skulle få bo där och driva verksamhet i husets bod.

Nils borgenärer hade under en längre tid drivit processer mot honom, och skickat indrivare som hotat med rannsaking och fängelse.

Grevinnan Piper hade avlidit, och arvingarna sålt hennes fasta egendom till köpmännen Wie och Kierman.⁹¹ De hade 1729 sagt upp Nils från de rum och bodar han hyrt vid Borgmästarhuset i Stadsgården och vräkt honom fast att det återstod ett halvt år till nästa fardag. Trots det ville de ha 1650 daler i hyra fram till fardagen. Kämnrätsrätten dömde till deras fördel trots att Nils kunde uppvisa en attesterad uppsägning. Han överklagade då till Borgmästarna och Rådet, men de fastställde Kämnrätsrättens dom. Nils överklagade då till Svea hovrätt, och fick delvis rätt. Stadens kämnrätsrätt fastställde sedan hyran till 825 daler för den tid Nils haft tillgång till lokalerna.⁹²

⁹⁰ Överståthållarämbetet för uppbördsärenden, G1BA:14:4, s. 18.

⁹¹ Gustaf Kierman. Född i Askersund den 23 februari 1702, död i Marstrand 1766 och begravd i Riddarholmens församling den 28 februari 1767. Borgare i Stockholm 1728. Borgmästare i Askersund 1757. Dömd 1765 till livstids fängelse på Marstrand. SBL 1918-, band 21, sida 120.

⁹² Stockholms kämnrätsrätter, Stadens kämnrätsrätt, A2A:27, s. 75.

Friherrinnan Catharina Cronström och apotekaren Gottlieb Fichtelius ville ha skadestånd för att Nils inte betalat förskottshyra för huset på Stora torget 43.

Berge Olsson Ström ville ha åtta års hyra för tomten där hamnkrogen stått. Kämnråsrätten sänkte tiden till fyra och ett halvt år, och Nils överklagade även denna dom till Svea hovrätt där den fortfarande inte tagits upp till behandling.⁹³

Bryggaren Daniel Lampa hade en fordran på 700 daler för levererad dricka, som Nils inte kunde betala trots att han fick tre månaders anstånd.⁹⁴

Magnus Gråberg hade avlidit, och arvingarna hade stämt Nils på en oklar summa pengar för, enligt vad de ansåg, oriktigheter i kostnadsfördelningen vid byggandet av kaparen Vint-hunden.

Andra borgenärer var:

- Herr Robert Cambell 1 500:-
- Handelsman Johan Kruse 1 005:4
- Herr Mickael Sperling 2 000:-
- Kamreraren Herr Jean Torstensson 1 500:-

I november 1730 var situationen ohållbar och Nils vände sig då till Stockholms Magistrat och ansökte om konkurs.⁹⁵ Hans fordringsägare kallades till proklama och ombads av rätten att inställa sig den 8 maj 1731. De ombads då att inkomma med sina skrifter, vilka Nils svarade på med förklaringar 26 juni. Borgenärerna fick sedan replikera på Nils förklaringar,

Av konkurshandlingarna kan man utläsa att han hade fordringar på drygt 12 000 daler och skulder på knappt 11 000 daler.

Nils och vännerna från affären Vinthunden hade sålt hampa till amiralitetet i Karlskrona för 19 915 daler, där Nils fortfarande hade en fordran på drygt 5 000 daler.⁹⁶ Han hade också stora fordringar på borgerskapet i Vadstena och Askersund, där en bodhållare ansvarade för stölden av ett större parti tobak.

Nils fick realisera allt han ägde, och hans bohag lämnades till Stockholms auktionskammare för försäljning. Hans fordringar övertogs av konkursförvaltaren.

Konkursen avslutades formellt den 17 november 1777.⁹⁷

Nils Giring med familj efter konkursen

I augusti 1731 kom den gravida dottern Hedvig Christina med sina två söner från Askersund och bosatte sig hos Nils och Christina.⁹⁸ Hon hade fått respengar och tillstånd att besöka sina föräldrar i åtta dagar, men stannade kvar i Stockholm för att hon hade misshandlats av sin man, rådmannen Anders Sundblad, och kände sig trakasserad och hotad till livet. Anders Sundblad hade skrivit till henne ett brev, där han grovt förolämpade henne och hotade henne till livet. Han lät dessutom säga upp Nils och familjen från huset på Nya Skeppsbron.

I december födde Hedvig sonen Johan, som döptes i Skeppsholmskyrkan av Eric Petrus Giers, och där Nils och system Brita noterades som faddrar. I februari 1732 skrev Hedvig till Domkapitlet i Strängnäs och begärde att få bli löst från äktenskapet.⁹⁹ Hon ville bo kvar i Stockholm och räknade med att hyrorna från övriga hyresgäster i huset skulle räcka för hennes och hennes barns uppehälle.

Både Hedvig och Nils försökte få uppsägningen upphävd genom att i april 1732 stämma Sundblad vid Svea hovrätt. Nils hävdade att han hade kontrakt fram till att huset var färdigt. Rätten konstaterade emellertid att kontraktet hade sagts upp enligt reglerna minst två månader innan nästa fardag, och dömde därför att Nils var tvungen att flytta ut.¹⁰⁰

Hedvig hävdade i sin stämning att hon ville bosätta sig i Stockholm och som giftorättsgods behålla huset, och att vara ifrån sin man tills processen i Strängnäs var avgjord. Hovrätten kon-

⁹³ Stockholms Magistrat och Rådhusrätt, F6b:9, akt 1731/77, littera A., 9 juni 1730.

⁹⁴ Stockholms Magistrat och Rådhusrätt, F6b:9, akt 1731/77, littera C, 6 november 1730.

⁹⁵ Stockholms Magistrat och Rådhusrätt, F6b:9, akt 1731/77, relation, 14 februari 1732.

⁹⁶ Stockholms Magistrat och Rådhusrätt, F6b:9, akt 1731/77, littera B, nummer 1, 17 mars 1731.

⁹⁷ Stockholms Magistrat och Rådhusrätt, F6b:9, akt 1731/77, fol. 1.

⁹⁸ Domkapitlet i Strängnäs, A1:24, s. 1056, nummer 4.

⁹⁹ Domkapitlet i Strängnäs, A1:24, s. 936.

¹⁰⁰ Svea hovrätt, Huvudarkivet, A1a1:110, fol. 630r, 721r, 735r.

staterade att processen i Strängnäs inte var avslutad, och att man därför inte kunde ta ställning till hennes begäran.

Konsistoriet i Strängnäs noterade brevet från Hedvig, men ansåg att det inte gick att avgöra ärendet utan att kyrkoherden i Askersund lämnat en redogörelse. Det var emellertid inte han som svarade, utan Anders Sundblad, som uppmanade konsistoriet att skicka en »executor« till Stockholm för att se till att Hedvig förfogade sig hem.

Konsistoriet kallade då båda parter till rådsmöte i Strängnäs 24 juli 1732.¹⁰¹ Hedvig hade Nils med sig, och Anders sin fullmäktige Brock, men de båda skickades ut av rådet som ville höra parterna enskilt.

Hedvig berättade hur Anders redan två dagar efter vigseln börjat trakassera henne. Det hade sedan fortsatt i tre år då hon hade blivit utskäld, fått ta emot örfilar, blivit blåslagen och slagen med en värja. Han hade vält henne ur sängen efter en förlossning och dessutom hotat att skjuta ihjäl henne med sitt gevär. Sundblad, å sin sida, berättade att hon var oduglig i att hushålla, lade sig i barnens uppfostran och inte kunde föra sig som förväntades på orten. Han skyllde också hennes uppstudsighet på svärföräldrarna.

Anders hade också med sig två attesterade intyg från kyrkoherden och borgmästaren, där de beskrev hans rättvisa och hederliga sinne och att man inte noterat några misshälligheter mellan makarna. Hedvig hade emellertid med sig det brev som Anders skrivit, vilket lästes upp. Rådet ansåg att innehållet i brevet var så grovt att ingen hustru någonsin skulle behöva uppleva sådana tillmälen och hot. Anders erkände att han varit hetsig när han skrev brevet, och att han också vid andra tillfällen kan ha varit hetsig.

Rådet förmanade nu bägge parter. Anders skulle hålla sig ifrån »compani« och dryckenskap samt noga tänka sig för innan hetsigheten tog över. Hedvig skulle se till att inga orsaker till missförstånd och osämja skulle uppstå. Man förordade också att de skulle hålla bön i huset morgon och kväll alla dagar, samt lyda Guds ord och magister Luthers maningar. Parterna förlikades och lovade att följa råden.¹⁰²

I oktober blev Nils stämd av Anders Sundblad för att han inte flyttat ut och att han därför skadat Sundblads nya hyresgäst fru Hargander, som hade hyrt hela huset. Nils hade fått löfte av henne att få hyra två kammare, men nu hävdade hennes ombud Carl Rönnow att löftet tagits tillbaka. Hovrätten konstaterade att uppsägningen varit giltig, och att det inte fanns något kontrakt mellan Nils och Hargander.¹⁰³ Rätten dömde därför att Nils skulle omedelbart lämna huset. Nils och hans hustru Christina med sonen Daniel flyttade till Södermalmstorg.¹⁰⁴

Familjen skingras

Hedvig flyttade tillbaka till Askersund, och deltog i det sociala livet, där hon noterades som fadder vid flera dop. Någon gång 1733 födde hon ytterligare en son, som döptes till Fabian. Året därpå, den 24 juni 1734, avled Hedvig, 25 år gammal, och några veckor senare dog även Fabian.¹⁰⁵ Christina Olufsdotter Reef avled den 5 augusti 1734, och begravdes på S:ta Katarinas kyrkogård. Vid hennes död levde barnen Brita, Margareta, Carl och Daniel.¹⁰⁶

Margareta var trolovad med sin kusin Hein Rib, handelsman i Norrköping. 1733 skrev han och sade upp trolovningen, varvid Margareta anmälde saken till Stockholms domkapitel. Rib svarade i ett brev, att de inte hade något kontrakt och att han därför var i sin fulla rätt.¹⁰⁷ Margareta flyttade då till sin syster Brita och hennes man kyrkoherden Eric Petrus Giers på Ladugårdslandet. Hon gifte sig 1753 med urmakargesällen Carl Benedikt Eggertz, och bosatte sig i kvarteret Kämnärskammaren 18 och fick 1753 en dotter som döptes till Anna Benedikta. Daniel bodde hos sin far efter Christinas död 1734, men 1740 hade han flyttat ut och var lärgosse hos

¹⁰¹ Svea hovrätt, A1a1:111, fol. 372, 382r, 392v.

¹⁰² Domkapitlet i Strängnäs, A1:24, s. 1017, 1020 nummer 8, 1056 nummer 4.

¹⁰³ Svea hovrätt, Huvudarkivet, A1a1:111, fol. 382r.

¹⁰⁴ Överståthållarämbetet för uppbördsärenden, Kamrerarexpeditionen, G1AA:33, fol. 459r, nummer 18.

¹⁰⁵ Svea Hovrätt, Huvudarkivet, A1a1:116, fol. 1042v.

¹⁰⁶ Justitiekollegium 1637–1856, Förmyndarkammaren 1667–1924, Rådhusrättens 1:a avdelning 1850–1924, F1A:113, fol. 99r.

¹⁰⁷ Stockholms domkapitel, A1:86, s. 86, nummer 16.

urfabrikören Christian Bachman i Stadens västra del.¹⁰⁸ 1742 bodde han på Seved Bååthsgatan, granne med sin syster Brita på Ladugårdslandet nedre.¹⁰⁹ Carl hade flyttat till Hamburg. I mantalslängden 1735 är noterat att Nils var arbetslös (oförmögen).¹¹⁰

Processerna mot Anders Sundblad

Anders Sundblad skyllde Hedvigs önskan om äktenskapsskillnad på sina svärföräldrar, vilket öppnade för en djup fiendskap mellan honom och Nils. Han hade krav både på ersättning av Anders Sundblad för sina utlägg för det nybyggda huset, och från rådmannen Gustaf Christersson i Askersund, som hade förskingrat en större summa pengar som han skulle förmedlat för Nils räkning.

I augusti 1734 reste Nils till Askersund dels för att reda ut några oavslutade affärer från sitt tullarreende, dels för att närmare undersöka omständigheterna kring Hedvigs och Fabians död. Han fann att Anders Sundblad fram till Hedvigs död fortsatt sitt elaka beteende, och skrev då till konsistoriet i Strängnäs att det skulle söka Sundblad för upprättelse och det stämde Sundblad vid rådstugurätten i Askersund för närmare undersökning.¹¹¹

Den 11 september blev Nils överfallen av Sundblad utanför tullnären Wahlenbergs hus där han fått logi. Nils skrev en anmälan till landskansliet i Örebro och klagade över att han blivit överöst med skällsord, slagen, sparkad på och att Sundblad dessutom avlossat sina pistoler mot hans fönster. Landshövdingens resolution skickades till rådstugurätten i Askersund.

Vid rättegångarna den 12 oktober och 4 november förklarade Sundblad att han beklagade sin hustrus död, och för sonen Fabian uppvisade han fältskärens dödsattest. Han förnekade att han skulle sparkat och slagit Nils, och att han avlossat sina pistoler för att han just kommit hem från Skänninge marknad och inte ville ha dem laddade hemma. Vice pastorn i Askersund intygade att Hedvig Giring aldrig klagat och rätten ansåg att Sundblad alltid skött sitt ämbete med att främja rättvisan. Rådstugurätten accepterade hans förklaringar och förklarade Sundblad oskyldig till det som Nils anklagat honom för.¹¹²

Nils gav sig inte. I februari 1735 stämde han Sundblad vid Stadens kämnärsrätt i Stockholm för skällsord och misshandel. Fallet blev nu ett kriminalmål och rätten skrev till Anders Sundblad för en förklaring. Brevet returnerades öppnat med motiveringen att Anders Sundblad inte gått att nå.¹¹³ I juli vände sig Nils till Svea hovrätt, och begärde att de skulle beordra Anders Sundblad att infinna sig i Stockholm. Hovrätten kallade då upp Sundblad till Stockholm mot 50 daler silvermynt i vite.¹¹⁴ Dessutom påminde hovrätten om att »Rådstugu Rätten uti Criminella mål skola uti Rannsakningen beskrifwa delinqwenternes ålder och kropps styrkia, på det Kongl. Håfrättens ther af må kunna finna säkrast straff de böre påläggias, at the utan lifsfahra ther med kunna uthärda«. I september kom två av Sundblads fullmäktige till Stockholm, och med sig hade de en stämning vid Askersunds Rådstugurätt från Anders Sundblad mot Nils för att obefogat anklagat honom för skällsord och slag. Parterna förlikas med att udda skall vara jämnt, och att ingen skulle efter detta hysa groll mot den andra.

I april 1735 fick Nils reda på att Anders Sundblad tänkte förlova sig med rådmannen Christerssons styvdotter Katarina Stöök och att han planerade att inteckna huset vid Stadsgården så att avkastningen skulle gå till hans barn i sitt första äktenskap. Nils skrev då till Svea hovrätt och krävde att inteckningen stoppades tills det hade gjorts en avvittring för Hedvigs barn, och att Sundblad hade betalat för sina skulder till Nils. Hovrätten dömde till Nils fördel och inteckningen stoppades, men han fick ändå inte sina fordringar reglerade.¹¹⁵ Man gjorde också en bouppteckning efter Hedvig, men där togs endast upp de tillgångar som Sundblad hade i Stock-

¹⁰⁸ Kämnärskammaren 18 motsvarar idag Gustav Adolfs torg 14. Överståthållarämbetet för uppbördsärenden, Kamrerarexpeditionen, G1BA:17:1, s. 115, nummer 138.

¹⁰⁹ Överståthållarämbetet för uppbördsärenden, Kamrerarexpeditionen, G1AA:40A, s. 813.

¹¹⁰ Överståthållarämbetet för uppbördsärenden, Kamrerarexpeditionen, G1AA:33, fol. 459r, nummer 18.

¹¹¹ Domkapitlet i Strängnäs, A1:26, session 25 september 1734, nummer 2.

¹¹² Svea hovrätt, Advokatfiskalens arkiv, EXId:57, session 12 oktober 1734.

¹¹³ Stockholms kämnärsrätter, Stadens kämnärsrätt, A3A:27, fol. 3r, 12r, 344r.

¹¹⁴ Svea hovrätt, Huvudarkivet, A1a1:117, fol. 190v.

¹¹⁵ Svea hovrätt, Huvudarkivet, A1a1:116, fol. 1042v.

holm, nämligen husen vid Stadsgården och på Brunnsgränd, vilka värderades till 24 000 daler vardera.¹¹⁶

Nils fann att det var omöjligt för honom att få rätt mot rådmännen i Askersund. Både Anders Sundblad och Gustaf Christierssons var rådmän och därmed domare i Rådstugurätten. Sundblad hade 20 maj 1735 gift sig med Christierssons styvdotter och han var i sin tur gift med Sundblads syster Elisabet. Nils vände sig därför i februari 1736 till Svea hovrätt och begärde att hovrätten skulle anordna en Extraordinär Rådstuga, med en opartisk domare och med två opartiska borgare från Askersund som bisittare eftersom rådmännen i Askersund var besvägade och därmed jäviga. Han föreslog häradshövdingen Stockenström som referent. Hovrätten biföll hans ansökan, men meddelade att Stockenström tyvärr entledigats året innan, och föreslog att notarien Linder skulle förrätta ärendet. Nils förklarade att han var nöjd med förslaget.¹¹⁷

Efter denna rättegång var affären med Anders Sundblad avslutad. Det finns ingen notering om hur den extraordinära rättegången utföll, men troligen till Nils fördel eftersom han inte fortsatte att driva målet.

1740 sålde Anders Sundblad husen vid Glasbruksgatan och Brunnsgränd.¹¹⁸

Bruksidkaren Nils Giring och Brita Collin

Efter affärerna i Askersund lämnade Nils Stockholm och flyttade till Bergslagen där hans bror Daniel Girenus var kyrkoherde i Hällefors och Grythyttan.¹¹⁹ Han gifte han sig omkring 1736 med Brita Collin, änka efter bruksinspektorn i Bredsjö Elias Hilleström. Mellan 1736 och 1738 var Nils mantalsskriven i Hjulsjö med hustru och två barn.

Bild 15. Hjulsjö kyrka. Foto: Anders Ahlford, 2024.

Redan 1739 var Nils tillbaka i Stockholm och bodde på Österlånggatan 16 med hustru och ett fosterbarn.¹²⁰ Det är oklart vad han försörjde sig på, men i ett memorial till Magistraten hävdade en av hans tidigare borgenärer att han återupptagit sin krogverksamhet. 1741 har han flyttat med sin hustru till Svartmangatan 23.¹²¹ I taxeringslängden var han befriad från skatt då han inte idkade någon näring.¹²²

¹¹⁶ Justitiekollegium 1637–1856, Förmyndarkammaren 1667–1924, Rådhusrättens 1:a avdelning 1850–1924, F1A:113, s. 364.

¹¹⁷ Svea hovrätt, Huvudarkivet, A1a1:119, fol. 290r, 1062v, 1076r.

¹¹⁸ Stockholms Magistrat och Rådhusrätt, A6a:29, s. 169, 194, 225; A6a:30, s. 160, 185.

¹¹⁹ Muncktell, 1843–1846, del 2, s. 97.

¹²⁰ Överståthållarämbetet för uppbořdsärenden, G1BA:17:1, s. 97, nummer 147. Huset är byggt på den gamla stadsmuren och har adress både på Baggensgatan 15 och på Österlånggatan 16.

¹²¹ Överståthållarämbetet för uppbořdsärenden, G1BA:18:2, s. 77.

¹²² Överståthållarämbetet för uppbořdsärenden, Kamrerarexpeditionen, G1AA:38, fol. 21r, nummer 136.

Bild 16. Österlånggatan 16 (vänster), Baggensgatan 15 (mitten) och Svartmangatan 23 (höger). Foto: Anders Ahlford, 2024.

Brita Collins arv

Britas föräldrar var faktorn i Arboga, Olof Collin och hans hustru Margareta Nilsdotter, som hade två söner och fyra döttrar. Margareta avled 1707 och Olof gifte då om sig 1708 med Elisabeth Petré. Med henne fick han tre söner och tre döttrar.¹²³

Innan giftermålet med Petré gjordes en bouppteckning och avvittring till Brita och hennes fem syskon, som tilldelades 600 daler vardera. Brita och hennes bror Gustaf var omyndiga, och deras arv blev därför inestående hos fadern för senare utbetalningar.

Olof Collins sociala status ökade, och han blev utsedd till rådman i Arboga men 1733 dog han och året efter gjordes bouppteckning. Änkan Petré begärde vid tingsrätten att hon skulle få sitta i orubbat bo, och att hennes styvson Olof Collin Olofsson skulle förvalta dödsboet, vilket beviljades. Olof Collin Olofsson bekräftade i ett intyg att Britas och Gustafs arvsfordran var del av boet.

Gustaf var gruvfogde vid Silvergruvan i Hällefors, och begärde 1736 handräckning av Rådstugurätten att hans och hans syster Britas arv skulle delas ut. Rätten svarade då med att tillgångarna i boet inte på långa vägar räckte för att täcka alla fordringar på boet. Man beslutade att samtliga intressenter skulle kallas till rätten i april 1737.

Nils hade nu gift sig med Brita, och infann sig vid rättegången som hennes förmyndare. En stor skara fordringsägare framträdde med sina krav, och krävde handräckning mot assessorn Olof Ahllöf. Han disponerade de medel som Arboga tingsrätt deponerat hos hans far Lars Ahllöf efter att Olof Collin Olofssons egendomar sålts på stadsauktion.¹²⁴ Rätten prioriterade kraven efter ålder. Gustafs och Britas krav på arv negligerades, de skulle tillsammans med sina halvsyskon få dela på det som eventuellt blev över. Rätten beslutade att boet inte skulle delas ut, det sköts upp tills efter att änkan Petré skulle avlida.¹²⁵ I efterhand kan man notera att Elisabeth Petré ärvde tillgångarna, medan Olof Collin Olofsson ärvde sin fars skulder.

¹²³ Se Familj 8: Olof Collin (1662-1733), s. 35.

¹²⁴ Arboga rådhusrätt och magistrat, F2:10 s. 1-330. Olof Ahllöf var assessor vid Svea hovrätt, men också förvaltare av arvet efter sin morbror bankiren Lars Ahllöf, som byggt upp en stor förmögenhet i Arboga. Han hade lånat ut stora belopp till brukspatroner, industriidkare och Arboga magistrat. När han dog 1737, ärvde dottersonen Olof Ahllöf hela verksamheten med instruktion att fördela egendomarna till välgörande ändamål. Olof Ahllöf dog emellertid redan 1740. Hans bouppteckning omfattar en hel volym i Arboga magistrats arkiv och omslutningen på hans bo uppgick till över en miljon daler. Han testamenterade stora belopp till välgörande ändamål som fattigvård, barnhus, studeranden vid skolor och gymnasier samt kyrkan. Arboga stad fick 400 000 daler. Donationerna till Arboga skulle förvaltas av rådmannen Rospigg och vägaren Samuel Moberg medan resten skulle förvaltas av Riksrådet och fru Sara Adlerfeldt. Rospigg och Moberg fick även personligen ära delar. I bouppteckningen finns noteringen »Olof Collin Juniors concurs«, utan belopp.

¹²⁵ Arboga Magistrat och Rådhusrätt, A1:28, s. 1365.

1738 dog änkan Petré och 1739 dog Britas bror Olof Collin Olofsson.¹²⁶ Rådhusrätten kallade till rättegång 28 november 1739, då samtliga Collin Olofssons borgenärer skulle få hävda sina krav och fordringar. Den här gången togs Gustafs och Britas krav inte ens upp, då rätten bedömde att arv hade för låg rätt mot övriga intressenter. Rätten beslutade att tillgångarna skulle säljas på auktion, och därefter skulle behållningen fördelas mellan fordringsägarna.¹²⁷

Nils skrev då ett memorial till rätten, och hävdade att rättegången inte gått rätt till, men belönades endast med 10 daler Silvermynt i böter för att ha ifrågasatt rättens domslut. Han begärde, och beviljades till egen kostnad en referent från Svea hovrätt att företräda sig i Arboga, men referenten avsåg sig uppdraget efter en kort tid då han hade utsetts till riksdagsman.¹²⁸ Nils skrev också till landshövdingen i Västerås, men fick då ett irriterat svar, att hans skrivelser bara ledde till att förtroendet till tingsrätterna solkades.¹²⁹

Bättre rätt

Det var flera av borgenärerna och arvingarna som kände sig förfördelade. Brukspatronen Cederborg hade en fordran efter sin far Erik Philipsson, som hade lånat ut 4240 daler till Olof Collin innan Britas mor avled 1707. Nils för sin hustrus och hennes bror Gustaf Collin för deras respektive arv. Handelsmännen Rothstein och rådmannen Lindstedt från Norrköping för sina reverser. De överklagade i november 1744 gemensamt rådstugurättens utslag till Svea hovrätt i ett så kallat vademål med motivet Bättre Rätt än andra intressenters fordringar.¹³⁰

Hovrätten tog upp målet i februari 1745 och efter att ha inhämtat Rådstugurättens i Arboga förklaring och kopia av domen från 1739, höll man huvudförhandling i maj 1745, varefter domen avkunnades 8 juni.¹³¹ Domskälen redovisades i Codices Rationum.¹³²

Extrakt från domen:

Rätten i Arboga hade dels gjort rena processfel, dels varit jävig. Så hade rådmannen Robert Petré både gjort bouppteckningen efter Olof Collin den äldre, och sedan suttit med som domare i rätten och dessutom skrivit under domen när bouppteckningen skulle stadfästas. Han hade i bouppteckningen inte tagit upp de arvsrättsliga fordringar som barnen i det första äktenskapet var berättigade till. Därmed hade han, och rätten, fört över Olof Collins egendomar till hans änka, Roberts syster, Elisabeth Petré utan att arv delades ut till Brita och hennes syskon Gustaf och Olof Olofsson Collin.

Hovrätten underkände rådstugurättens resonemang. Britas och Gustafs fordringar uppstod vid avvittringen inför att Olof Collin den äldre skulle gifta sig med Elisabeth Petré. Eftersom de då var omyndiga, behöll Olof Collin deras arvslotter, som blev intecknade i den då redovisade egendomen.

Dessutom hade Britas och Gustafs mormor Margareta Svensdotter dött 1727. Hon hade, visade det sig, ägt 10 öresland jord, en kåltäppa och en fjärdedels ladugård i Vedevåg, som Olof Collin helt sonika hade lagt sig till med, Brita och Gustaf var därför berättigade till hela arvet från henne då Olof Collin då hade gift sig med Elisabeth Petré.

Högsta prioritet fick brukspatronen Erik Cederborgs fordran på 4244 daler, som hade uppstått redan 1704.

Rådstugurättens dom blev upphävd, och fördelningen skulle göras om. Rådmannen Robert Petré fick inte befatta sig till någon del med processens utveckling. Till Brita skulle omedelbart utskiftas 600 daler i arv från hennes mor, och 1050 daler i arv från hennes mormor. Dessutom var hon berättigad till 757 daler i arv från sin far, men där fick rådstugurätten utreda om det fanns andra skulder med högre prioritet.

¹²⁶ Arboga Magistrat och Rådhusrätt, F2:9, fol. 17r.

¹²⁷ Arboga Magistrat och Rådhusrätt, A1:29, s. 1423.

¹²⁸ Svea hovrätt, Huvudarkivet, AIa1:132, fol. 288r.

¹²⁹ Arboga Magistrat och Rådhusrätt, A1:35, s. 758r.

¹³⁰ Svea hovrätt AIa1:137 fol. 222v, 691v, 716r, 866r, 976r, 989v.

¹³¹ Svea hovrätt AIa1:137 fol. 1327r.

¹³² Svea hovrätt AIIa:77 fol. 173v–210r.

Brukspatronen Cederborg visade sig ha den äldsta fordringen på rådmannen Collins kvarlåtenskap, men hovrätten tog inte ställning till beloppets storlek, utan bara vilka fordringar som hade »bättre rätt«. Nils hade från den bouppteckningen attesterade kvitton på betalningar till Cederborgs far, men de ingick inte i hovrättens dom.

Nils bodde 1745 i kvarteret Riddaren i Klara församling (nuvarande Klara Norra Kyrkogata 7) där han, enligt notering i mantalsräkningen, levde i ett fattigt och uselt tillstånd.¹³³ Han hade inte ens råd att lösa ut domen, och skrev till hovrätten och begärde att få ut den gratis, vilket beviljades.¹³⁴

Nils reste nu återigen till Arboga och presenterade domen från hovrätten. Auktionsförsäljningen av gården med lösöre hade inbringat 6718 daler, som hade deponerats hos assessorn Olof Ahllöf i avvaktan på slutlig fördelning. Rätten hade redan betalat 4240 daler till Cederborg, och det borde därför finnas tillräckligt med pengar för att tillgodose Nils första krav på 600 daler. Collinska gården hade ropats in av linkrämmaren Hindric Sundberg för 5000 daler, och den summan borde finnas deponerad. Nu tillkallades auktionsbokhållaren Erik Lundborg, som meddelade att han skickat en räkning till Sundberg, men att han sedan inte visste vart pengarna tagit vägen. Sedan tillkallade man borgaren Lindberg, som berättade att man hade deponerat 1989 daler, men att det återstod 2000 daler som Elisabet Petré skulle betalt efter Olof Collins den äldres bortgång, samt att Hindric Sundberg inte betalat alls. Rätten ställde ut en assignation, där Nils själv skulle söka upp Sundberg och få betalt.¹³⁵

Hindric Sundberg, som nu bodde i Stockholm, nekade inför Kungliga slottskansliet till att vara skyldig att betala Nils assignation.¹³⁶ Nils fick igen resa till Arboga, och begära handräckning från Rådstugurätten. Rätten beslutade då att Nils skulle få lyfta sina 600 daler från de medel som staden hade deponerat hos Olof Ahllöf. Denne hade emellertid dött och förvaltaren av hans dödsbo bodde i Västerås. Nils reste dit, men stod snart åter i Rådstugurätten i Arboga, då Ahllöfs exekutor hade nekat att lösa in assignationen.¹³⁷

Vid sessionen i Rådstugurätten 6 november 1745, grep borgmästaren Ramell in och bestämde att en assignation på Arboga stads deponerade medel skulle skickas till Ahllöfs exekutor i Västerås, samt att auktionsprotokollet, och en uppmaning från landshövdingen skulle bifogas.¹³⁸ Nils fick nu sina 600 daler utbetalda med ränta och viss ersättning för omkostnader.

Men när det gällde arvet efter mormor Margareta Svensdotter, beslutade hovrätten att Nils skulle stämma brukspatronen Cederborg på de 1050 daler som motsvarade arvet. Cederborg hade presenterat en fordran på 4240 daler, men Nils hade via Olof Collins den äldre bouppteckning funnit att han under sin livstid betalat av på lånet dels med omkring 2000 daler, dels med en tunna taktjära. Han stämde därför Cederborg vid Rådstugurätten i Arboga, men de avvisade hans begäran.¹³⁹

Nils vände sig åter till Svea hovrätt med en begäran om en extra ordinarie rättegång i Arboga.¹⁴⁰ Han ville stämma assessorn Olof Ahllöfs arvingar, rådmannen Rospigg och handelsmannen Moberg på ersättning för den tidsspillan de orsakat och för de kostnader som resorna mellan Stockholm, Arboga och Västerås, samt önskade som referent borgmästaren i Köping von Werdt som domare med två oväldiga bisittare. Han stämde också Cederborg på 1226 daler som Olof Collin den äldre betalat av på lånet till Cederborgs far Erik Philipsson.¹⁴¹

Danvikens hospital

Det finns inga protokoll som utvisar om han lyckades genomföra sina sista rättsprocesser, men uppenbarligen hade han på något sätt fått ersättning utbetald.

¹³³ Överståthållarämbetet för uppbördsärenden, Kamrerarexpeditionen, G1AA:44, fol. 378v.

¹³⁴ Svea hovrätt AIa1:137 fol. 1512r.

¹³⁵ Arboga Magistrat och Rådhusrätt, A1:35, s. 616.

¹³⁶ Arboga Magistrat och Rådhusrätt, A1:35, s. 708.

¹³⁷ Arboga Magistrat och Rådhusrätt, A1:35, s. 736.

¹³⁸ Arboga Magistrat och Rådhusrätt, A1:35, s. 770.

¹³⁹ Svea hovrätt, AIa1:139, fol. 402r.

¹⁴⁰ Svea hovrätt, AIa1:138, fol. 1321r.

¹⁴¹ Svea hovrätt, Huvudarkivet, AIa1:139, fol. 402r.

I Politikollegiets protokoll från 21 april 1747 har man noterat:

Uppå gjord ansökan beviljade Collegium, att före detta Borgaren och handelsmannen här i Staden Nils Giring, som nu är till hög ålder kommen och i medellöst tillstånd stadd, må intagas uti Danvijks Hospitalets Fribröd emot 1200 Dalers avgift, så snart samma penningar för Hospitalets räkning har satts in i Riksens Ständers Banco. Collegiet biföll också att om Girings hustru, som även hon var sjuklig och ålderstigen, skulle överleva honom, kommer hon, i hans ställe, intagas i Fribrödet utan ytterligare avgift.¹⁴²

Redan den 23 april hade avgiften betalats in och Nils blev godkänd. Den 2 juli noterades:

Efter en inlämnad ansökan, fann Collegium för gott at bevilja, att en kakelugn kommer att inrättas i den kammare som Handelsmannen Giring fått löfte att tillträda. Vilket Inspektorn välbetrodde Dawid Kammecker beordrades verkställa.

Bild 17. Danvikens hospital. Akvarell av H. Reuterdahl 1889. Källa: Nacka lokalhistoriska arkiv.

Nils Erichsson Giring dog 16 april 1748 och begravdes i S:ta Katarina kyrkogård. Vid sin död var han 73 år gammal. Kyrkoherden Eric Petrus Giers bekostade begravningen.¹⁴³

Post scriptum

Av dokumenten kan man få uppfattningen att Nils Giring ständigt var motarbetad och framstår som en rättshaverist, men mellan processerna tycks han ändå ha varit framgångsrik i långa perioder. Livet som handelsman på 1700-talet innebar ofta att man gjorde upp i de lokala domstolarna och Nils Giring hörde inte till dem som förekom mest. Det går att se i protokollen hur viktigt det var att ha ett gott rykte och att vara en del av den borgerliga gemenskapen. Domarna i de lägre rätterna var också borgare, och att Nils Giring ofta hade framgång i de mål som överklagades till Svea hovrätt visar att man inte alltid kan få rätt även om man har rätt.

¹⁴² Politikollegiet, Protokoll AI:63 fol. 127r, 136r, 253r.

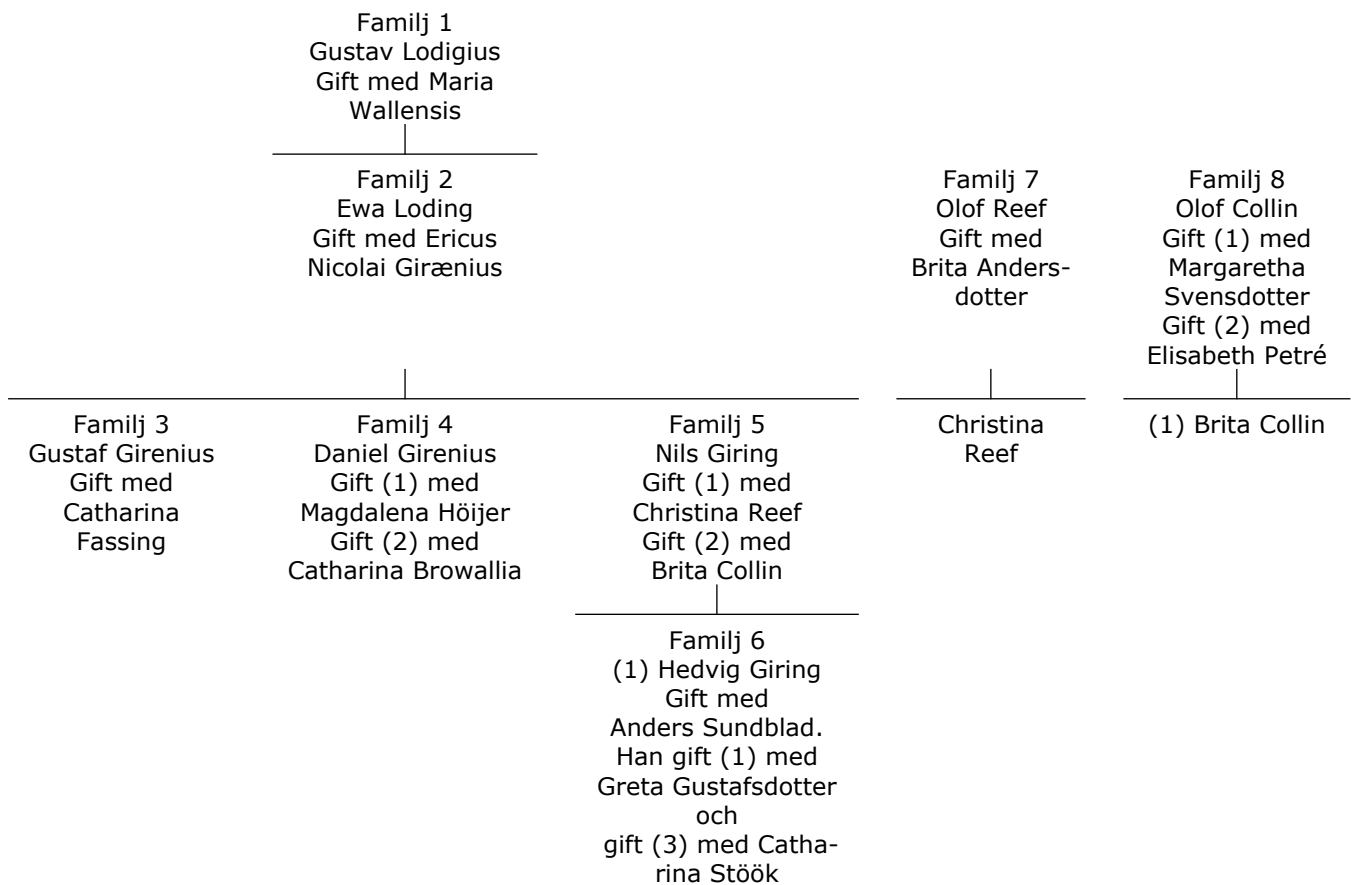
¹⁴³ Katarina kyrkoarkiv, FI:3, Döda 1748, nummer 137.

Forskning i rättegångsprotokoll kan avslöja detaljer som saknas i kyrkböcker. Mål om arvstvister och äganderätt till fast egendom kan visa på släktsamband och andra förhållanden som saknas i kyrkböckerna. Två exempel är Hedvig Girings dödsdatum och namnet på Nils Girings andra hustru Brita Collin, som båda hittats i Svea hovrätts protokoll. Många protokoll från olika instanser försågs med register när de blev renskrivna, vilket underlättar forskningen.

Vissa uppgifter har hämtats från andra källor. En av dem är Kungliga bibliotekets arkiv av tryck som tagits fram för särskilda personer och tillfällen. Arkivet kallas *Verser över enskilda* och refereras i äldre genealogisk litteratur som *Liktal* eller *Hyllningstal*. Se Appendix.

Familjetabeller

Genomgående i tabellerna avses Arboga stadsförsamling med »Arboga«, och Askersunds stadsförsamling med »Askersund«.

Tavla 1. Grafisk översikt över relationerna mellan familjerna i familjetabellerna 1–8.

Familj 1: Gustavus Nicolai Lodigius (–1668)

Gustavus Nicolai Lodigius föddes i Lode by, Sparrsätra församling i Uppsala stift och dog den 26 april 1668 i Himmeta.¹⁴⁴ Han blev prästvigd 1631 i Ramnäs och pastor i Himmeta 1642. Gift 1642 (troligen gift tidigare) med *Maria Wallensis*, dotter till kyrkoherden i Himmeta *Johannes Petri Wallensis* och *Margareta*, dotter till pastorn *Lars Holgeri* i Skedvi.

Barn:

- *Gustaf*, död före 1668.¹⁴⁵
- *Susanna*, död omkring 1670.
- *Abraham*, död 5 oktober 1673.

¹⁴⁴ Muncktell, 1843–1846, del 1, s. 465.

¹⁴⁵ Gustaf, Susanna och Abraham: Verser över enskilda, A13 4:o, nummer 24.

- *Johan Loding*, borgare i Nora.¹⁴⁶
- *Daniel*. Död vid akademien.
- *Niclas (Nils) Lodigius*, död 31 januari 1722 i Västerås.¹⁴⁷ Landshövdingens i Västmanland befallningsman. Senare rådman i Västerås.
- *Christina Loding*. Gift med borgaren i Linde stad, *Sten Persson*.
- *Maria Loding*. Gift med borgaren i Arboga *Johan Bryngelsson*.
- *Jacob Loding*. Borgare i Göteborg. Död omkring 1704. Gift med *Ellika Persdotter*, och hade med henne två barn, *Maria* och *Gustaf*.¹⁴⁸
- *Ewa Loding*. Se Familj 2.
- *Catharina Loding*. 1702 intagen vid Danvikens hospital i Stockholm.¹⁴⁹ Gift.
- *Israel Loding*. Handelsman i Stockholm. Död 15 maj 1701 i Maria Magdalena, Stockholm.¹⁵⁰ Gift med *Elisabet Andersdotter Westerman*. Inga barn.
- *Samuel Lodigius*. Född i Himmeta 1645.¹⁵¹ Död i Svärdsjö 19 juni 1693 och begravdes där 27 augusti.¹⁵² Han var krigspräst vid Dalregementet och deltog i fälttågen i Tyskland. Kyrkoherde i Svärdsjö 1692. Gift i Gagnef 22 januari 1689 med *Anna Browallia*, dotter till kyrkoherden i Gagnef *Ericus Matthiæ Browallius* och hans andra hustru *Brita Eriksdotter*.¹⁵³ Inga barn.

Familj 2: Ewa Loding / Lodigia (1642–1698)

Ewa Loding / Lodigia. Född 1642 i Himmeta. Död 2 mars 1698 i Haraker. Se Familj 1.

Gift med *Ericus Nicolai Girænius (Eric Giring)*. Född i Girsta, Odensvi socken 1634.¹⁵⁴ Prästvigd i Himmeta 26 juni 1666 och blev där dess kaplan. Han blev förbigången vid kyrkoherdetillsättningen 1669 och valde då att bli skollärare vid Skultuna Mässingsbruk 1671–1674. Han led sedan nöd till 1679, då han blev rektor i Sala skola. Utsedd till kyrkoherde i Haraker 1696 men dog i Sala i september samma år. Begravdes i Haraker 14 oktober 1696.¹⁵⁵

Barn:

- *Gustaf Girenus*. Se Familj 3.
- *Daniel Girenus*. Se Familj 4.
- *Nils Giring*. Se Familj 5.

Familj 3: Gustaf Erics Girenus (omkring 1669–1709)

Gustaf Girenus. Född omkring 1669. Död 21 juni 1709 i Gryt, Södermanland.¹⁵⁶ Predikant hos Elsa Cruus på Springsta i Kärrbo och Åminne i Gryt (Södermanland). Gift med *Catharina Fassing*. Född omkring 1644. Död 19 november 1727 i Högtorp, Gryt socken. Dotter till *Roloff Fassing* och *Susanna Pielt*.¹⁵⁷

Barn:

- *Anna Catharina*. Gift 11 februari 1725 i Gryt med *Henning Decker*.¹⁵⁸
- *Elsa*. Född 17 november 1697 i Kärrbo.¹⁵⁹ Gift med kyrkoherden i Gryt *Laurentius Johannis Thavenius*, död 4 december 1762, i hans första gifte. Hade med honom fyra barn.¹⁶⁰

¹⁴⁶ Justitiekollegium 1637–1856, Förmyndarkammaren 1667–1924, Rådhusrättens 1:a avdelning 1850–1924 F1A:59 fol. 1076r.

¹⁴⁷ Sankt Ilians kyrkoarkiv, AI:1 fol. 17r.

¹⁴⁸ Dahl 2007, rote 9, tomt 29 s. 2.

¹⁴⁹ Politikollegiet, Protokoll AI:31 s. 5.

¹⁵⁰ Verser över enskilda, volym 1701 4:o fol.

¹⁵¹ Muncktell, 1843–1846, del 2, s. 456.

¹⁵² Svärdsjö kyrkoarkiv, C:1 fol. 98r.

¹⁵³ Gagnefs kyrkoarkiv, EI:1 s. 143.

¹⁵⁴ Muncktell, 1843–1846, del 3, s. 175.

¹⁵⁵ Harakers kyrkoarkiv, C:1 s. 106.

¹⁵⁶ Verser över enskilda B4 4:o 1709–1711, nummer 31.

¹⁵⁷ Kjelldorf 2000.

¹⁵⁸ Gryts kyrkoarkiv, C:1, s. 240.

¹⁵⁹ Kärrbo kyrkoarkiv, C:1, s. 32.

¹⁶⁰ Hagström, 1899–1901, del 3, s. 40.

Familj 4: Daniel Erics Girenus (1672–1742)

Daniel Girenus. Döpt 14 juli 1672 i Skultuna. Död 21 maj 1742 i Grythyttan.¹⁶¹ Brukspredikant i Hällefors 1701–1733.¹⁶² Kyrkoherde i Grythyttan 1733–1742. Gift (1) 1701 med *Magdalena Höjjer*, död 1712, Inspektorsdotter från Sikfors och änka efter komministern *Eric Sunnius* i Hällefors. Gift (2) i september 1713 med *Catharina Browallia*. Född 1691. Död i Hällefors 24 december 1738. Dotter till kyrkoherden i Nås, *Georgius Erics Browallius* och *Ingrid Nilsdotter*.

Barn:¹⁶³

- *Erik*. Född 7 april 1715. Teologie studerande.
- *Eva Catharina*. Född 11 september 1716. Död i Arboga 26 september 1776. Gift i Stockholm 4 mars 1740 med pastorsadjunkten i Hällefors *Jacob Israel Hwasser*, vilken senare blev rektor i Arboga skola.¹⁶⁴
- *Ingrid Maria*. Född 29 oktober 1717 och död 22 maj 1776 i Gräsö socken.¹⁶⁵ Gift med kontrollören och jaktlöjtnanten *Gabriel Lindberg*. Inga barn.
- *Jöran*. Född 11 augusti 1719. Död 30 april 1744 i Grythyttan.
- *Daniel*. Född 21 februari 1721. Död 2 juli 1721 i Hällefors.
- *Fredrik*. Född 6 oktober 1722. Död 6 oktober 1730 i Hällefors.

Bild 18. Bredsjö masugn efter gammalt vykort. Fotograf: Okänd. Licens: Public domain, via Wikimedia Commons.

Familj 5: Nils Erichsson Giring (omkring 1675–1748)

Nils Erichsson Giring. Född omkring 1675 (åldersuppgift) i Himmeta. Död 16 april 1748 i Katarina, Stockholm. Handelsman i Stockholm. Gift (1) 28 februari 1699 i Katarina, Stockholm med *Christina Reef*. Född före 1694 i Askersund, begravd 5 augusti 1734 i Katarina, Stockholm. Dotter till borgmästaren i Askersund, *Olof Persson Reef*, född omkring 1645 och död 23 april 1710, och *Brita Andersdotter*, död omkring 1693. Se Familj 6.

Gift (2) med *Brita Collin* i hennes andra gifte. Se Familj 8.

Barn (alla i första äktenskapet):¹⁶⁶

- *Olof*. Döpt 12 juni 1700, död som barn.

¹⁶¹ Vid Daniels dop kallades fadern Erics Girini.

¹⁶² Muncktell 1843–1846, del 2, s. 95.

¹⁶³ Samtliga födda i Hällefors.

¹⁶⁴ Lysning 20 januari 1740, Grythyttans kyrkoarkiv, CI:3, fol. 228v, (sidorna bakvänt och upp och ner maskinpaginerade).

¹⁶⁵ Gräsö kyrkoarkiv, C:1, s. 74.

¹⁶⁶ Alla utom de två yngsta döpta i Katarina församling, Stockholm

- *Brita*. Döpt 5 januari 1702. Död 20 mars 1772 i Jakobs församling, Stockholm. Gift i Riddarholmskyrkan 3 december 1727 med kyrkoherden i Skeppsholms församling *Eric Petrus Giers*, född februari 1701 i Hudiksvall (åldersuppgift). Död 2 november 1770 i Skeppsholms församling Stockholm.¹⁶⁷
- *Hedvig Christina*. Se Familj 6.
- *Anna Catharina*. Döpt 12 februari 1710, död som barn.
- *Nils*. Döpt 5 november 1711, begravd 15 december 1730 i Katarina.
- *Margareta*. Döpt 6 februari 1713.¹⁶⁸ Död 13 april 1790 i Jakobs församling, Stockholm.¹⁶⁹ Gift (1) med urmakaren *Benedikt Benediktsson Eggertz*. Hade med honom dottern *Benedikta*.¹⁷⁰ Gift (2) med urmakaren *Erich Petter Öhman*.¹⁷¹
- *Rebecka*. Döpt 19 november 1714. Död 10 februari 1727 i Katarina.
- *Carl*. Döpt 5 februari 1716.¹⁷² Verksam i Hamburg.¹⁷³
- *Fabian*. Döpt 10 april 1717 i Askersund, död samma dag.
- *Daniel*. Född 31 oktober 1722, döpt i Riddarholmskyrkan. Urmakargesäll.

Familj 6: Hedvig Giring (1709–1734)

Hedvig Giring. Se Familj 5. Döpt 28 februari 1709 i Katarina.¹⁷⁴ Död 24 juni 1734 i Askersund.¹⁷⁵ Gift i Riddarholmskyrkan 13 augusti 1728 med Anders Sundblad i hans andra äktenskap

Anders Sundblad föddes 13 februari 1701 i Askersund och dog där 26 augusti 1752. Han var son till handelsmannen i Askersund och Stockholm *Anders Abrahamsson*, död 28 november 1732 i Stockholm, och *Margareta Jacobsdotter Sundberg*, död 17 september 1741 i Stockholm.¹⁷⁶ Han var handelsman och rådman i Askersund, samt Askersunds ombud i riksdagens borgarstånd 1720 respektive 1742–43. Åren 1743–1751 var han Askersunds borgmästare och 1751 utnämndes han till häradshövding.¹⁷⁷

Gift (1) i Askersund 9 juni 1723 med *Greta Gustafsdotter*. Gift (3) i Askersund 29 maj 1735 med *Katarina Stöök*, född 16 juli 1714 i Askersund. Död 6 februari 1772. Dotter till *Göran Stöök* (död 17 februari 1722 i Askersund) och *Helena Tybäck* i hennes första gifte (gift (2) 21 juni 1730 i Askersund med Gustaf Christiersson i hans andra gifte).

Barn.¹⁷⁸

- *Anders Sundblad Andersson*. Född 19 juni 1729. Handelsman.
- *Carl Adolf*. Född 3 december 1730. Död bönsöndagen 26 april 1761. Funnen död i källan på sin gård. Gift 18 februari 1752 med *Greta Lisa Schiultz/Berg*, döpt 5 februari 1737 och dotter till *Anders Berg* och *Clara Lundberg*.

¹⁶⁷ Skeppsholms kyrkoarkiv, FI:1; SBL 1918–, band 17, s. 117.

¹⁶⁸ Katarina kyrkoarkiv, CI:11, Födelse och dop äkta barn, opaginerad.

¹⁶⁹ Jacob och Johannes, FIa:3, uppslag 34, nummer 38.

¹⁷⁰ Jacob och Johannes, CIa:15, s. 130.

¹⁷¹ Jacob och Johannes, EII:1, fol. 124v.

¹⁷² Katarina kyrkoarkiv, CI:12, maskinfol. 14v. I dopboken står att det var dottern Christina som döptes, men Hedvig Christina döptes 1709 och det var mycket ovanligt att två barn fick samma namn. Det saknas dopnotis för Carl Giring, men han är omnämnd dels i Christina Reefs bouppteckning, och då på artonde året, dels i samband med bygget av huset på Glasbruksgatan.

¹⁷³ Justitiekollegium 1637–1856, Förmyndarkammaren 1667–1924, Rådhusrättens 1:a avdelning 1850–1924, FIa:113, fol. 99v.

¹⁷⁴ Katarina kyrkoarkiv, CI:10, Födelse och dop äkta barn, opaginerad. I dopboken står endast att en liten dotter blivit döpt. Det torde vara Hedvig, då hon med anledning av vigseln 1728 bör varit född före 1712, och att hennes syskon Nils och Anna Catharina var födda 1711 respektive 1710.

¹⁷⁵ Saknas i Askersund stadsförsamlings dödbok. Framgår av Svea Hovrätt, Huvudarkivet, AIa1:116, fol. 1042v.

¹⁷⁶ Storkyrkoförsamlingens kyrkoarkiv, FIa:1, s. 24; Storkyrkoförsamlingens kyrkoarkiv, FIa:1, s. 75.

¹⁷⁷ SBL 1918–, band 34, s. 220.

¹⁷⁸ Alla barn utom *Johan* födda i Askersunds stadsförsamling. För dem där endast dödsdatum angivits, så har de även dött i Askersunds stadsförsamling.

- *Johan*. Döpt 23 december 1731 i Skeppsholms församling av kyrkoherden Tolstadius. Fadder var bland andra *Nils Giring* och Hedvig Girings syster *Brita Giring*. Johan blev borgmästare i Sigtuna och var dess riksdagsman 1760–1772. Död i Stockholm 30 juli 1774.¹⁷⁹
- *Fabian*. Född 1733. Död omkring 9 juli 1734.¹⁸⁰

*Anders Sundblads barn i hans första och tredje äktenskap:*¹⁸¹

- (1) *Greta Lisa*. Född 17 juni 1724. Död 21 september 1740.
- (1) *Katarina*. Gift med *Erik Heggerot* 7 februari 1744 i Askersund.
- (3) *Göran*. Född 2 juni 1736. Död 2 maj 1737.
- (3) *Elisabeth*. Född 11 december 1737. Död 3 juli 1738.
- (3) *Gustaf*. Född 19 maj 1741.
- (3) *Göran*. Född 17 november 1745. Död 21 februari 1749.
- (3) *Elisabeth*. Född 14 december 1746.
- (3) *Greta Lovisa*. Född 23 februari 1748.
- (3) *Ulrica*. Född 3 januari 1751.
- (3) *Georg / Göran*. Enligt husförhållslängden född postumt 1 februari 1753.¹⁸²

Familj 7: Olof Reef (omkring 1645–1710)

Olof Persson Reef föddes omkring 1645. Död 23 april 1710. Borgmästare i Askersund. Gift med *Brita Andersdotter*, död omkring 1692.¹⁸³

*Barn:*¹⁸⁴

- *Andreas*. Född omkring 1666. Död 5 april 1696 i Askersund.
- *Anna*, gift (1) i Askersund 7 augusti 1692 med borgmästaren i Askersund *Henrik Staaf*. Gift (2) med kyrkoherden i Mosjö, *Eric Larsson Roberg* (1665–1740) i hans andra gifte.¹⁸⁵
- *Johan*. Född omkr. 1678. Död 26 oktober 1746 Norrköpings S:t Olai. Rådman i Norrköping. Gift (1) 1710 med *Catharina Steinhausen* och (2) 1717 med *Charlotta de Gomse*.¹⁸⁶
- *Christina*. Se Familj 5.
- *Morten*. Född omkr. 1683. Död 28 januari 1733 Norrköping.¹⁸⁷ Faktor på Lotorps bruk i Fin spång. Gift med *Anna Slorf* i hennes andra gifte.
- *Apollonia*. Född 9 februari 1685.¹⁸⁸
- *Sara*. Döpt 2 januari 1687. Död 26 november 1755 i Askersund. Gift med rådmannen i Askersund *Anders Lille*, död 31 oktober 1746 i Askersund.
- *Brita*. Född 10 april 1689. Död i Örebro Nikolai 29 juli 1737. Gift (1) i Askersund 9 december 1712 med *Johan Roman*. Gift (2) 15 juni 1720 i Örebro Nikolai med rådmannen i Örebro *Petter Lindhult*.
- *Fabian*. Född 23 januari 1693. Handelsman i Norrköping.

Familj 8: Olof Collin (1662–1733)

Olof Collin föddes i Stockholm 20 juni 1662 och dog i Arboga 7 december 1733.¹⁸⁹ Han var först faktor men blev senare rådman i Arboga.

¹⁷⁹ Sigtuna S:t Olofs och S:t Pers kyrkoarkiv, FI:1, s. 16.

¹⁸⁰ Justitiekollegium 1637–1856, Förmyndarkammaren 1667–1924, Rådhusrättens 1:a avdelning 1850–1924, F1A:113, fol. 99.

¹⁸¹ Alla barn födda i Askersunds stadsförsamling. För dem där endast dödsdatum angivits, så har de även dött i Askersunds stadsförsamling.

¹⁸² Askersunds stadsförsamlings kyrkoarkiv, AI:1, s. 157, nummer 45.

¹⁸³ Notering att borgmästarens hustru dött i mantalslängden 1693. Mantalslängder, Örebro län, 51s. 1392.

¹⁸⁴ Alla födda i Askersunds stadsförsamling

¹⁸⁵ Hagström 1899–1901, del 4, s. 23.

¹⁸⁶ Norrköping S:t Hedvigs kyrkoarkiv, C:1, fol. 240v, 241v.

¹⁸⁷ Norrköpings Rådhusrätts och Magistrats arkiv, FIaaa:5, s. 81.

¹⁸⁸ Borgmästarens hustru födde två »pigebarn«. Den ena var dödfödd, den andra kallades Apollonia.

¹⁸⁹ Arboga stadsförsamlings kyrkoarkiv, C:2, fol. 141v.

Gift (1) i Vedeväg 4 september 1692 med *Margareta Nilsson*, som dog 1707. Hon var dotter till *Margareta Svensdotter* från Vedeväg, som dog i Arboga 1727.¹⁹⁰ Gift (2) den 27 september 1708 Arboga med Elisabet Petré, född den 7 november 1678 och död 25 november 1728.

Barn.¹⁹¹

- (1) *Brita*. Döpt 22 februari 1695, levde 1747.¹⁹² Gift (1) omkring 1727 med inspektorn på Bredsjö bruk, *Elias Hilleström*, begravd 30 mars 1735 i Hjulsjö. Hade med honom minst ett barn som dog 1728. Gift (2) omkring 1736 i Hjulsjö eller Hällefors med *Nils Giring*. Se Familj 5.
- (1) *Anna Maria*. Döpt 28 maj 1698.
- (1) *Magdalena*. Döpt 10 augusti 1699.
- (1) *Olof Collin Olofsson*. Döpt 24 augusti 1701. Död 9 april 1739 i Arboga. Borgare i Arboga. Ogift.
- (1) *Gustaf*. Döpt 8 november 1702. Död i Silvergruvan 4 mars 1783. Gruvfogde i Silvergruvan, Hällefors. Gift i Hällefors 29 juni 1740 med *Brita Ewerts*, född 1 april 1717 och död 25 november 1761 i Silvergruvan. Dotter till gruvfogden i Silvergruvan, Hans *Efwerts* och *Anna Jonsdotter*. Gustaf och Brita hade två söner och sex döttrar varav sju barn uppnådde vuxen ålder.
- (1) *Jonas*. Döpt 6 februari 1704 och död 4 mars 1705.
- (1) *Margareta*. Döpt 13 juli 1705.
- (2) *Jacob*. Döpt 16 augusti 1709. Död 24 november 1709.
- (2) *Anna Lisa*. Döpt 6 september 1710.
- (2) *Johan Jochum*. Född 6 november 1712 och död 23 november 1712.
- (2) *Carl Gabriel*. Döpt 21 april 1713.
- (2) *Margareta Christina*. Döpt 24 augusti 1715. Död 2 oktober 1717.
- (2) *Robert*. Född 6 oktober 1717.
- (2) *Agneta Catharina*. Döpt 21 november 1719.
- (2) *Regina*. Döpt 10 maj 1722.

Käll- och litteraturförteckning

Otryckta källor

Kungliga biblioteket

Verser över enskilda

Riksarkivet i Stockholm / Täby

Kollegiers med flera landshövdingars, hovrätters och konsistoriers skrivelser till Kungl. Maj:t 1600t–1840 (SE/RA/1134)

9:24 Skrivelser från kommerskollegiet 1717–1718

Kommerskollegium, Huvudarkivet 1651–1973 (SE/RA/420132/1)

A1aa:72 Kollegiets protokoll 1715

Mantalslängder 1642–1820 (SE/RA/55203)

Örebro län 51 1693

Örebro län 77 1720

Livgedinget 59 1718

Svea hovrätt, Advokatfiskalens arkiv 1614–1965 (SE/RA/420422/02)

EXId:55 Rådstugurätters renoverade domböcker 1710–1723

EXId:57 Rådstugurätters renoverade domböcker 1733–1739

Svea Hovrätt, Huvudarkivet 1614–1989 (SE/RA/420422/01)

AIa1:82 Protokoll civilmål, Renskrivna protokoll 1715

AIa1:100 Protokoll civilmål, Renskrivna protokoll 1723

AIa1:101 Protokoll civilmål, Renskrivna protokoll 1723

AIa1:110 Protokoll civilmål, Renskrivna protokoll 1732

AIa1:111 Protokoll civilmål, Renskrivna protokoll 1732

AIa1:116 Protokoll civilmål, Renskrivna protokoll 1735

¹⁹⁰ Svea hovrätt, Huvudarkivet, AIIa:77, fol. 174–210.

¹⁹¹ Samtliga födda i Arboga stadsförsamling. För dem där endast dödsdatum angivits, så har de även dött i Arboga stadsförsamling.

¹⁹² Politikollegiet, AI:63, fol. 127.

AIa1:117 Protokoll civilmål, Renskrivna protokoll 1735
AIa1:119 Protokoll civilmål, Renskrivna protokoll 1736
AIa1:127 Protokoll civilmål, Renskrivna protokoll 1740
AIa1:132 Protokoll civilmål, Renskrivna protokoll 1742
AIa1:137 Protokoll civilmål, Renskrivna protokoll 1745
AIa1:138 Protokoll civilmål, Renskrivna protokoll 1745
AIa1:139 Protokoll civilmål, Renskrivna protokoll 1746
AIIa:77 Codices Rationum, Renskrivna 1745

Riksarkivet i Uppsala

Arboga Magistrat och Rådhusrätt (SE/ULA/10021)
A1:28 Gemensamma protokoll 1735–1737
A1:29 Gemensamma protokoll 1739
A1:35 Gemensamma protokoll 1745
F2:9 Bouppteckningar och arvskiften 1739–1745
F2:10 Bouppteckningar och arvskiften 1740–1742
Arboga stadsförsamlings kyrkoarkiv (SE/ULA/10022)
C:2 Födelse- och dopbok 1723–1749
Askersunds stadsförsamlings kyrkoarkiv (SE/ULA/10032)
AI:1 Husförhörlängder 1752–1772
Domkapitlet i Strängnäs (SE/ULA/11466)
A1:24 Protokoll 1731–1732
A1:26 Protokoll 1734–1735
Gagnefs kyrkoarkiv (SE/ULA/11214)
EI:1 Lysnings- och vigselbok 1676–1702
Grythyttans kyrkoarkiv (SE/ULA/10337)
CI:3 Födelse- och dopbok 1737–1757
Gryts kyrkoarkiv (SE/ULA/10335)
C:1 Födelse- och dopbok 1695–1733
Gräsö kyrkoarkiv (SE/ULA/10341)
C:1 Födelse- och dopbok 1719–1804
Harakers kyrkoarkiv (SE/ULA/10374)
C:1 Födelse- och dopbok 1680–1712
Kärrobo kyrkoarkiv (SE/ULA/10686)
C:1 Födelse- och dopbok 1634–1719
Sankt Ilans kyrkoarkiv (SE/ULA/11312)
AI:1 Husförhörlängd 1699–1716
Svärdsjö kyrkoarkiv (SE/ULA/12229)
C:1 Födelse- och dopböcker 1677–1700
Åkerbo häradsrätt 1646–1906 (SE/ULA/11771)
AIIa:9 Domböcker vid ordinarie ting 1701–1702
AIIa:10 Domböcker vid ordinarie ting 1703–1704

Riksarkivet i Vadstena

Norrköping S:ta Hedvigs kyrkoarkiv (SE/VALA/00270)
C:1 Födelse- och dopböcker 1662–1808
Norrköpings Rådhusrätts och Magistrats arkiv (SE/VALA/01697)
Flaaa:5 Bouppteckningar 1732–1742

Stockholms stadsarkiv

Deputerade för krogreglering 1731–1732 (SE/SSA/3175)
3175:1 Deputerade för krogreglering 1731–1732
Handelskollegiet (SE/SSA/0147)
AI:57 Protokoll 1716
DIIa1:1 Borgarbok 1689–1750
Jakob och Johannes kyrkoarkiv 1721–1907 (SE/SSA/0008)
CIa:15 Födelse- och dopbok 1751–1759
EII:1 Lysningsböcker 1753–1759
Fla:3 Död- och Begravningsbok 1785–1808
Justitiekollegium 1637–1856, Förmyndarkammaren 1667–1924, Rådhusrättens 1:a avdelning 1850–1924 (SE/SSA/0145A)
F1A:59 Bouppteckningar 1701
F1A:112 Bouppteckningar 1735
F1A:113 Bouppteckningar 1735
Katarina kyrkoarkiv 1763–1999 (SE/SSA/0009)
CI:8 Födelse- och dopbok 1698–1701
CI:10 Födelse- och dopbok 1705–1712
CI:11 Födelse- och dopbok 1711–1715
CI:12 Födelse- och dopbok 1715–1728

- FI:3 Död- och begravningsbok 1740–1749
- Politikollegiet (SE/SSA/0146)
 - AI:31 Protokoll 1702
 - AI:36 Protokoll 1714
 - AI:37 Protokoll 1715
 - AI:49 Protokoll 1727
 - AI:50 Protokoll 1728
 - AI:51 Protokoll 1729
 - AI:57 Protokoll 1735
 - AI:63 Protokoll 1747
- Sigtuna S:t Olofs och S:t Pers kyrkoarkiv (SE/SSA/1557)
 - FI:1 Död- och begravningsbok 1749–1845
- Skeppsholms kyrkoarkiv 1643–1814 (SE/SSA/0014)
 - FI:1 Död- och begravningsböcker 1749–1805
- Stockholms domkapitel (SE/SSA/0148)
 - A1:86 Protokoll, huvudserien 1733
- Stockholms kämnärsrätter, Stadens kämnärsrätt (SE/SSA/0144/01)
 - A2A:21 Protokoll och domar i civilmål, Huvudserie 1722
 - A2A:22 Protokoll och domar i civilmål, Huvudserie 1724
 - A2A:27 Protokoll och domar i civilmål, Huvudserie 1729
 - A3A:27 Protokoll i kriminalmål, Huvudserie 1735
- Stockholms kämnärsrätter, Södra förstadens kämnärsrätt (SE/SSA/0144/05)
 - A2A:36 Protokoll och domar i Civilmål, Huvudserie 1724
- Stockholms Magistrat och Rådhusrätt (SE/SSA/0138)
 - A3a:45 Civilprotokoll, huvudserie 1713
 - A3a:54 Civilprotokoll, huvudserie 1723
 - A3a:55 Civilprotokoll, huvudserie 1724
 - A3a:58 Civilprotokoll, huvudserie 1727
 - A3a:59 Civilprotokoll, huvudserie 1728
 - A3a:60 Civilprotokoll, huvudserie 1729
 - A3a:61 Civilprotokoll, huvudserie 1730
 - A3a:62 Civilprotokoll, huvudserie 1731
 - A3a:63 Civilprotokoll, huvudserie 1732
 - A6a:5 Lagfarts- och Uppbudsprotokoll 1701–1702
 - A6a:8 Lagfarts- och Uppbudsprotokoll 1708–1710
 - A6a:9 Lagfarts- och Uppbudsprotokoll 1711
 - A6a:15 Lagfarts- och Uppbudsprotokoll 1718
 - A6a:22 Lagfarts- och uppbudsprotokoll 1727
 - A6a:24 Lagfarts- och Uppbudsprotokoll 1729
 - A6a:29 Lagfarts- och Uppbudsprotokoll 1738–1740
 - A6a:30 Lagfarts- och Uppbudsprotokoll 1741–1743
 - F2a:356 Civilakter, huvudserie 1701
 - F2a:361 Civilakter, huvudserie 1702
 - F2a:379 Civilakter, huvudserie 1703
 - F2a:402 Civilakter, huvudserie 1705
 - F2a:456 Civilakter, huvudserie 1713
 - F2a:484 Civilakter, huvudserie 1718
 - F2a:544 Civilakter, huvudserie 1727
 - F2a:549 Civilakter, huvudserie 1728
 - F2a:560 Civilakter, huvudserie 1729
 - F2b:13 Civilakter, supplement 1707–1709
 - F4a:2 Akter i besvärsmål 1730
 - F6b:9 Konkursakter 1706–1768
- Storkyrkoförsamlingens kyrkoarkiv (SE/SSA/0016)
 - FIa:1 Död- och begravningsbok 1725–1753
 - L1a1:86 Kyrkoräkenskaper, äldre serie 1723
- Överståthållarämbetet för uppbördsärenden 1676–1936 (SE/SSA/0031)
 - G1AA:25 Kronotaxeringslängd 1722–1723
 - G1AA:27 Kronotaxeringslängd 1725
 - G1AA:33 Kronotaxeringslängd 1735
 - G1AA:38 Kronotaxeringslängd 1740
 - G1AA:40 A Kronotaxeringslängd 1742
 - G1AA:44 Kronotaxeringslängd 1745
 - G1BA:10:13 Mantalslängd 1711
 - G1BA:14:4 Mantalslängd 1731
 - G1BA:17:1 Mantalslängd 1740
 - G1BA:18:2 Mantalslängd 1741

Överståthållarämbetets äldre kansli, Utgående handlingar (SE/SSA/0018/B)
B1A:36 Registratur 1715

Tryckta källor och litteratur

Aminoff-Winberg, Johanna, 2007, *På flykt i eget land, internflyktingar i Sverige under stora nordiska kriget*, Åbo Akademis förlag, LIBRIS-ID 11702570, ISBN 9789517653879.

Fogelström, Per Anders, 1995, *Ur det försvunna: stockholmska spår och tecken*, Bonnier, 1995, LIBRIS-ID 7149429, ISBN 9100561231290:00.

Hagström, Klas. Alfred, 1897–1901, *Strengnäs stifts herdaminne*, Westerlundskas boktryckeriet, LIBRIS-ID 8081146.

Hammarskjöld, Agaton, 1891, »Om Tordenskjöld och svenskarne«, *Historisk tidskrift* 11, s. 1-72. LIBRIS-ID 8261328, ISSN 0345-469Xf.

Kjelldorff, Bertil. I, 2000, »Fasing eller Fassing - en vallonsk masmästarsläkt«, *Släkt och Hävd* 2000:1, s. 30–32, LIBRIS-ID 8262719, ISSN 0489-1090f.

Sverige, Kungl. Maj:t, 1725, *Kongl. Maj:ts Nådigste Förordning, Huru med Byggnad och des anställande här i Kongl. Residence-Staden Stockholm förhållas skall. Gifwen Stockholm i Råd-Cammaren den 6. Julii 1725*. Stockholm, uti Kongl. Boktryckeriet uplagdt, Hos Johan Henr. Werner, Directeur öfwer alla Tryckerien i Riket, LIBRIS-ID 3292649.

Lilja, Sven, 2010, »Klimatet, döden och makten: 1690-talets klimatkris«, s. 23-79 i *Leva vid Östersjöns kust en antologi om naturförutsättningar och resursutnyttjande på båda sidor av Östersjön ca 800–1800. Rapport.*, LIBRIS-ID 11974679

Millqvist, Viktor, 1911, *Svenska riksdagens borgarstånd 1719–1866. Personhistoriska anteckningar*, Norstedt, LIBRIS-ID 8220911.

Muncktell, Johan Fredrik, 1843–1846, *Västerås stifts herdaminne*, Wahlström & Låstbom, LIBRIS-ID 1800284.

SAOB, 1893–2023, *Ordbok över svenska språket*, Svenska Akademien, Gleerupska universitetsbokhandeln, LIBRIS-ID 8201689.

SBL, 1918-, *Svenskt biografiskt lexikon*, Svenskt biografiskt lexikon, LIBRIS-ID 8200870.

Sveriges Rikes lag, 1736, *Sveriges rikes lag gillad och antagen på riksdagen år 1734, Stockholm med kongl. may:ts allernådigste privilegio tryckt uti historiographi regni tryckerij af Hartwig Gercken. Åhr 1736*, LIBRIS-ID 2410974.

Upmark, Gustaf, redaktör, 1923, *Stockholmsbilder från fem århundraden (1523–1923)*, Gunnar Tisells tekniska förlag, LIBRIS-ID 8223876.

Wallroth, Karl-August, 1918, *Sveriges mynt 1449-1917. Bidrag till en svensk mynthistoria meddelade i myntdirektörens underdåniga ämbetsberättelser*, Numismatiska meddelanden 22, LIBRIS-ID 421219.

Internetresurser

Kungliga biblioteket, 2025, *Verser över enskilda*, <https://kortkataloger.kb.se/verser/>, besökt 18 mars 2025. Se Appendix.

Dahl, Olga, 2007, *Göteborgs tomtägare 1637–1807*, <https://www.gbgtomter.se>, besökt 17 november 2024.

Svensson, Anders, 2018, »Vinhunden«, *Det gamla Göteborg*, <https://gamlagoteborg.se/tag/vinhunden/>, besökt: 3 februari 2025.